



Univerza v Mariboru

Fakulteta za organizacijske vede

Diplomsko delo visokošolskega strokovnega študija
Organizacija in management poslovnih in delovnih
sistemov

TRGOVANJE Z VALUTAMI

Mentor: izr. prof. dr. Aleš Novak

Kandidat: David Pegam

Kranj, april 2014

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju dr. Alešu Novaku za pomoč in nasvete pri nastanku diplomske naloge.

Zahvaljujem se svoji družini za moralno podporo v času celotnega študija.

Zahvaljujem se tudi lektorici Nini Maslovarić, ki je lektorirala mojo diplomsko nalogo.

POVZETEK

V diplomski nalogi smo predstavili, kaj valutno trgovanje je. Opredelili smo prednosti in slabosti sodelovanja na valutnem trgu. Predstavili pa smo tudi tiste osnove valutnega trgovanja, ki bi jih moral poznati vsak začetnik z namenom uspešnega sodelovanja na valutnem trgu. Bolj podrobno smo predstavili tehnično analizo in temeljno analizo, saj sta temelj za uspešno napoved gibanja smeri. Za konec pa smo dodali še deset zlatih pravil trgovanja, ki jih morajo vlagatelji v želji po zaslužku čim bolj dosledno upoštevati.

V empiričnem delu smo pridobljeno teoretično znanje prikazali na praktičen način. Uporabili smo dva načina trgovanja. Prvi je *swing* trgovanje. S tem načinom trgovanja poskušamo priti do dobička v nekaj dneh, z zelo malo trgovanja. Drugi način pa je dnevno trgovanje (*day trading*). S tem načinom trgovanja vlagatelji želijo do zaslužka priti v nekaj minutah oziroma v nekaj urah.

KLJUČNE BESEDE:

- valutno trgovanje
- valutni trg
- tehnična analiza
- temeljna analiza
- trgovanje
- vzvod

ABSTRACT

The focus of this thesis is currency trading. We have defined the strengths and the weaknesses of participation in the currency market and presented the basics of currency trading that every beginner, wanting to participate in the currency market successfully, should know. We have presented the technical analysis and the fundamental analysis in more detail, as they are the foundation for a successful prediction of the direction of movement. As a conclusion we added the ten golden rules of trading that applicants must consider in order to gain profit.

In the empirical part we have applied the theoretical knowledge to the practical part. We used two methods of trading, the first one being swing trading. With this type of trading we try to gain profit in a few days, with very little trading. The second is day trading (day trading) where investors wish to gain profit within a few minutes or hours.

KEYWORDS:

- currency trading
- currency market
- technical analysis
- fundamental analysis
- trading
- leverage

KAZALO

1.	UVOD	1
1.1.	PREDSTAVITEV PROBLEMA	1
1.2.	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE	1
1.2.1.	PREDPOSTAVKE	1
1.2.2.	OMEJITVE	2
1.4.	METODE DELA	2
2.	VALUTNO TRGOVANJE	3
2.1.	VALUTNI TRG	3
2.2.	UDELEŽENCI	4
2.3.	GIBANJE MENJALNIH TEČAJEV	5
2.4.	PREDNOSTI IN SLABOSTI	6
2.4.1.	PREDNOSTI	6
2.4.2.	SLABOSTI	7
2.5.	VRSTE TRANSAKCIJ	7
2.6.	VRSTE NAROČIL	8
2.7.	GLAVNI POJMI VALUTNEGA TRGOVANJA	9
2.7.1.	VALUTNI KRIŽ	9
2.7.2.	NAKUPNO PRODAJNI RAZPON (SPREAD)	10
2.7.3.	PIP	10
2.7.4.	GLAVNICA	11
2.7.5.	FINANČNI VZVOD	11
2.7.6.	LOT	11
3.	PLATFORME IN TRGOVALNI RAČUN	12
3.1.	PONUĐNIKI	12
3.2.	STROŠKI TRGOVANJA	14
3.3.	POMEMBNE INFORMACIJE PRED SKLEPANJEM POSLOV	14
4.	TEHNIČNA ANALIZA	16
4.1.	VRSTE GRAFOV	17
4.1.1.	JAPONSKI SVEČNIKI	17
4.1.2.	PALIČNI GRAF OZIROMA OHLC	20
4.1.3.	LINIJSKI GRAF	21
4.2.	OBMOČJE PODPORE IN ODPORA	21
4.2.1.	OBMOČJE PODPORE	22

4.2.2.	OBMOČJE ODPORA.....	22
4.3.	TRENDI	23
4.3.1.	NARAŠČAJOČI TREND.....	24
4.3.2.	PADAJOČI TREND.....	26
4.3.3.	STRANSKI TREND	26
4.4.	VZORCI	27
4.4.1.	VZORCI ZA NADALJEVANJE TREND A	27
4.4.2.	VZORCI ZA PREOBRAT TREND A	28
4.5.	KAZALCI OZIROMA INDIKATORJI.....	30
4.5.1.	VODILNI INDIKATORJI	30
4.5.2.	SLEDILNI INDIKATORJI	30
5.	TEMELJNA ANALIZA	32
5.1.	EKONOMSKI KOLEDAR	32
5.1.1.	INDEKS CEN ŽIVLJENJSKIH POTREBŠČIN - CPI	33
5.1.2.	RAVEN OBRESTNIH MER	33
5.1.3.	IZDATKI POTROŠNIKOV	33
5.1.4.	STANJE NA TRGU DELA.....	34
6.	ZLATA PRAVILA VALUTNEGA TROVANJA	35
7.	PRIMER POSLA NA VALUTNEM TRGU	37
7.1.	SWING NAČIN.....	38
7.2.	DNEVNO TRGOVANJE (DAY TRADING).....	42
8.	ZAKLJUČEK.....	48
	LITERATURA	50
	VIRI.....	51

1. UVOD

1.1. PREDSTAVITEV PROBLEMA

Danes, v času krize, mora vsak posameznik dobro premisliti, kam bo vložil oziroma investiral svoj denar. Forex (*Foreign Exchange*) oziroma valutno trgovanje pa je le ena izmed kopice možnosti.

Z valutnim trgovanjem se danes lahko ukvarja vsaka polnoletna oseba, ki ima na bančnem računu vsaj sto dolarjev. Večina borznoposredniških hiš nam omogoča uporabo finančnega vzvoda. To pomeni, da v primeru vzvoda (1:50) z eno denarno enoto na računu vstopamo v pozicijo, ki je vredna 50 denarnih enot.

Prav vzvod pa nam omogoča zelo visoke donose oziroma v nasprotnem primeru, ob naši nepoučenosti, neučakanosti in nediscipliniranosti, zelo visoke izgube. Trgujemo lahko povsod, kjer lahko dostopamo do svetovnega spleta, pa naj bo to s prenosnega ali osebnega računalnika ali pa kar preko pametnega telefona oziroma preko danes vedno bolj popularnih tablic. Trgujemo lahko od ponedeljka pa do petka, 24 ur na dan, zaradi tega pa je trenutno najbolj likviden svetovni trg.

Zaradi vseh teh razlogov se vedno več posameznikov odloča biti del največjega finančnega trga. Zaradi njihove nepoučenosti pa velik delež udeležencev valutnega trga izgublja svoj denar. Odstotek se giblje pri visokih 95 odstotkih.

Valutni trg kot tak bomo poskušali predstaviti na čim bolj enostaven in preprost način. Samo teorijo bomo nato prenesli v empirični del naloge, kjer bomo z dvema načinoma trgovanja predstavili, kako poteka sodelovanje in trgovanje na valutnem trgu.

1.2. PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE

1.2.1. PREDPOSTAVKE

Najbolj pogosta predpostavka pri valutnem trgovanju je, da so najboljše in najbolj učinkovite strategije, kako trgovati oziroma kdaj vstopati in izstopati iz trga, tiste, ki so najbolj enostavne. Prav tako je znano dejstvo, da tisti najbolj uspešni sodelujoči v valutnem trgu ne pridejo do svojega bogastva z velikimi dobički. Do bogastva pridejo z majhnimi, ampak bolj pogostimi dobički.

Zato bomo v diplomski nalogi poskušali predstaviti dve zelo preprosti strategiji, ki ne bosta prinašali ogromnih dobičkov, ampak, v primeru, da se jih bomo lotili pravilno in disciplinirano, majhne in večkratne dobičke.

1.2.2. OMEJITVE

Omejeni smo s pomanjkanjem domače literature, tako na spletu kot v knjižnicah. Pri razlagi in predstavitvi tehnične in temeljne analize se bomo omejili na tiste, ki so najpogostejše uporabljene. Ker se kar 85 % denarja pretaka v samo sedmih valutnih parih, se bomo pri empiričnem delu omejili na dva najbolj likvidna para (EUR/USD in USD/JPY). Pri empiričnem delu bomo uporabili tujo borznoposredniško hišo FXCM.

1.4. METODE DELA

Pri pisanju si bomo pomagali z metodo kompilacije, s katero bomo predelali domačo in pa predvsem tujo literaturo ter novejšo strokovno članke. Opisovanja dejstev se bomo lotili z deskriptivno metodo. Primerjalno metodo pa bomo uporabili pri primerjanju domačih in tujih ponudnikov, ki omogočajo trgovanje na valutnem trgu.

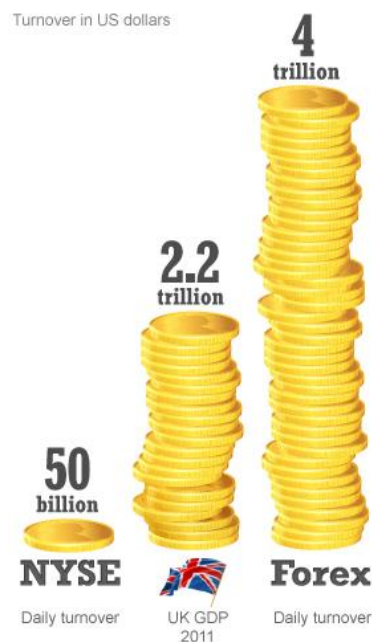
V empiričnem delu naloge si bomo pomagali s tujo borznoposredniško hišo FXCM in z eno izmed njenih aplikacij, Market-Scope.

2. VALUTNO TRGOVANJE

2.1. VALUTNI TRG

Valutno trgovanje (angleško *FOREX Foreign Exchange*) je istočasni nakup ene valute in prodaja druge. Trgujemo preko borznoposredniških hiš, ki so vzpostavile lastne trgovalne platforme, na katerih trgujemo z valutnimi pari kot na primer evro in ameriški dolar (EUR/USD), britanski funt in japonski jen (GBP/JPY). (Archer & Bickford. 2005)

Valutni trg je največji in najbolj likviden finančni trg na svetu. S povprečnim dnevnim prometom, ki presega štiri bilijone ameriških dolarjev, tam trgujejo vlade, centralne in komercialne banke, finančne institucije, korporacije in posamezniki. Slika 1 prikazuje primerjavo dnevnega prometa borze v New Yorku, letnega bruto domačega proizvoda Velike Britanije in pa valutnega trgovanja (Cityindex, 2013).



Slika 1: Primerjava povprečnega dnevnega prometa
(<http://www.cityindex.co.uk>)

Valutni trg v primerjavi z drugimi trgi nima fizične lokacije in osrednje borze. Prav zaradi tega pa omogoča delovanje 24 ur na dan, pet dni na teden. Deluje prek elektronske mreže bank, korporacij in posameznikov, ki trgujejo eno valuto za drugo (Archer & Bickford 2005).

Valutno trgovanje ima pri določanju globalnih menjalniških tečajev nenadomestljivo vlogo. Menjalniški tečaj pomeni število enot ene valute, ki jo moramo zamenjati, da dobimo enote druge valute. Medsebojno vplivanje med institucijami in privatnimi udeleženci valutne trga določa tržni menjalniški tečaj

med dvema valutama. Zakon ponudbe in povpraševanja pa je vzvod za gibanje vrednosti posamezne valute. Prav informacijska tehnologija je omogočila tako bliskovit razcvet valutnih trgov. Prva elektronska oblika je bila vzpostavljena pod upravo Reutersa v zgodnjih osemdesetih letih prejšnjega stoletja, ta pa je bankam omogočala, da so se o ponujenih cenah obveščale prek elektronske pošte (Thorex, 2013).

Telefonsko mrežo in pisarne je v zgodnjih devetdesetih letih izpodrinilo elektronsko valutno trgovanje. Ta novi sistem je omogočal vnašanje prodajnih in nakupnih cen, povezovanje kupcev s prodajalci in posledično postal merilo za cene valutnih tečajev. Mednarodne banke pa so razvile lastne trgovalne platforme, preko katerih danes trgujemo po cenah posodobljenih v realnem času. Te platforme omogočajo množico valutnih parov in trgovanje s finančnim vzvodom, to pa pomeni, da imamo lahko velik dobiček ali pa veliko izgubo že z najmanjšim premikom tečaja (Thorex, 2013).

2.2. UDELEŽENCI

Pri borznem trgu, kjer investitorji pogosto trgujejo z institucionalnimi vlagatelji, kot na primer vzajemni skladi, pa pri valutnem trgovanju sodeluje več udeležencev. Dobro je vedeti, kdo so ti udeleženci in kakšen je njihov interes ter motivacija za sodelovanje na valutnem trgu (Investopedia, 2013).

- **Vlada in centralne banke**

Te igrajo na trgu najpomembnejšo vlogo. Kot denarna ustanova najvišje instance zagotavljajo finančno rast in stabilnost. Trg uporabljajo za potrošnjo ali pa nakup državnih deviznih rezerv ter z željo vplivati na ceno svoje valute (Thorex, 2013).

- **Komercialne banke**

Zahvaljujoč vsakodnevnomu obsegu trgovanja zagotavljajo likvidnost valutnega trga. Del njihovega posla predstavlja prenos tujih valut za potrebe svojih stran, drug del posla pa predstavlja lastno trgovanje z namenom špekulacije oziroma za izravnavanje lastne devizne sposobnosti (Thorex, 2013).

- **Finančne ustanove**

Med finančne ustanove štejemo investicijske sklade, upravljavce premoženja, denarne sklade in pa borznoposredniške družbe. S tujimi valutami na trgu trgujejo tako, da v okviru svojih nalog za svoje kliente poiščejo samo najboljše investicijske možnosti (Thorex, 2013).

- **Varovalni skladi**

To so privatni investicijski skladi, ki z vzvodom na trgu izkoriščajo trgovske priložnosti. Po temeljiti makroekonomski analizi, ki odkriva izzive, ki jim je lahko določena država izpostavljena, nato načrtujejo in analizirajo posle. Zaradi velikega obsega trgovanja in njihovih agresivnih strategij so pomembni ustvarjalci dinamike na trgu (Thorex, 2013).

- **Gospodarske družbe**

V primerjavi z bankami in špekulanti pogosto trgujejo z majhnimi vsotami. Valutnega trga se poslužujejo predvsem za plačevanje blaga in storitev. Njihovo trgovanje ima na trg majhen in kratkoročen vpliv. Dolgoročno so za smer deviznega tečaja določene valute pomemben dejavnik (Thorex, 2013).

Uroš B. (2014) pa v svojem članku zapiše, da so mednarodne družbe še posebej izpostavljene trgu zaradi izdanih in prejetih računov nominiranih v tujih valutah. Prek teh trgov se tako zaščitijo pred nezaželenimi premiki medvalutnih tečajev.

- **Posamezniki**

Ti trgujejo z lastnimi sredstvi, s ciljem ustvarjanja dobička. Na valutnem trgu predstavljajo čedalje večji delež po velikosti in pomenu, k čemur je pripomogel prav razvoj elektronskih platform. Sodelujejo prek borznih posrednikov ali bank (Thorex, 2013).

2.3. GIBANJE MENJALNIH TEČAJEV

Nihanje menjalnih tečajev je dinamično in se spreminja vsako sekundo. Določitev pravilne pozicije (dolga ali kratka) je za udeležence velik izziv, ker na gibanje menjalnih tečajev vpliva več faktorjev (Dun in Bradstreet, 2007).

- **Povpraševanje in ponudba**

Menjalne tečaje večinoma določa razmerje med ponudbo in povpraševanjem. Če vzamemo za primer menjalni tečaj med dolarjem in indijsko rupijo, je določen med povpraševanjem po dolarjih in pa ponudbo po dolarjih. Do povečanja povpraševanja pa pride zaradi povečanja transakcij, ki vključujejo izmenjavo tujih valut. Te transakcije se odražajo v plačilni bilanci države.

- **Plačilna bilanca**

Presežki in primanjkljaji pri trgovanju z blagom in storitvami kažejo na konkurenčnost države. Trg se odzove pozitivno v primeru presežka, v primeru primanjkljaja pa negativno.

- **Relativna obrestna mera**

Med gibanjem menjalnih tečajev in med obrestno mero je neka povezanost. Povpraševanje po valuti države je odvisna od obrestne mere. Višja kot je ta, večje bo povpraševanje in obratno.

- **Stopnja inflacije**

V primeru povečanja inflacije države lahko pričakujemo padec vrednosti njene valute.

- **Proračunski primanjkljaj**
Če ima država visok primanjkljaj, to pripomore k zmanjšanju vrednosti njene valute. Če pa ima presežek ali pa zmanjšanje primanjkljaja, se vrednost valute navadno poveča.
- **Drugi faktorji**
Na gibanje tečajev vpliva še mnogo drugih faktorjev. Vrednost valute naraste v primeru povečanja bruto domačega proizvoda. Valuta izgubi na vrednosti takrat, ko je ponudba večja od povpraševanja. Pri povečanju povpraševanja pa odigrajo svojo vlogo tudi centralne banke s spreminjanjem obrestnih mer. Na gibanje tečajev vplivajo uvoz in izvoz države ter politične razmere.

2.4. PREDNOSTI IN SLABOSTI

2.4.1. PREDNOSTI

Okoko in Christian O. (2011) v svoji knjigi zapišeta nekaj prednosti sodelovanja na valutnem trgu:

- Valutno trgovanje poteka 24 ur na dan, pet dni na teden in je najbolj likviden trg na svetu. Na sliki 2 vidimo primerjavo z delovnimi časi štirih največjih borz.



Slika 2: Primerjava s borznim trgom (<http://www.hpccorp.com>)

- Dobiček lahko narediš v samo nekaj minutah in ni treba čakati več dni, mesecev kot pri drugih investicijah.
- Promptni (spot) tečaj, kar pomeni takojšnjo izvršitev transakcij.
- Spletni ponudniki ponujajo poleg glavnih valutnih parov še več kot sto različnih instrumentov.
- Trgovati lahko začnemo z zelo majhnim vložkom (sto dolarjev).

- Dobiček lahko dosegamo v obeh smereh. Valutno trgovanje vključuje kupovanje ene valute in prodaje druge. Tako ima vlagatelj priložnost zaslužiti v padajočem ali naraščajočem trendu.
- Trgovanje z vzvodom.

2.4.2. SLABOSTI

Furlan (2010) pa v svoji nalogi zapiše tudi nekaj slabosti:

- Valutno trgovanje je izredno tvegano, namreč upoštevati moramo vrsto makroekonomskih podatkov in predvideti mnogo dogodkov.
- Vlagatelj lahko čez noč izgubi ves denar, česar pa na delniškem trgu ne zasledimo pogosto.
- Finančni vzvod ni samo prednost, ampak je tudi slabost, saj je v primeru izgube ta lahko zelo velika.
- Nezmožnost spremljanja trga 24 ur na dan.
- Dejavnik, ki ga ne smemo prezreti, je nedisciplina in pa prevelika čustvenost. Do velikih in hitrih sprememb na trgu prihaja prav zaradi velike likvidnosti. Zato se trgovanje odsvetuje ljudem, ki bi na vsako spremembo valutnega para odreagirali preveč čustveno ali nedisciplinirano.

2.5. VRSTE TRANSAKCIJ

Pri valutnem trgovanju poznamo tri vrste transakcij (Strašek in Jagrič, 2008):

- **Nakup (*long position*)**

To je posel, pri katerem investitorji vrednostne papirje kupujejo v upanju, da bo cena zrasla in ga bodo kasneje lahko prodali po višji ceni. To je najbolj običajen tip transakcije z namenom kupiti poceni, prodati drago. Investitor pričakuje donos, ki je razlika med nakupno in prodajno ceno (kapitalski dobiček). Od donosa pa moramo odšteti še stroške transakcije. V stroške transakcije štejemo borzno provizijo oziroma provizijo borznega posrednika.

- **Nakup na osnovi zastave vrednostnega papirja (*margin trading*)**

Nakupa ni potrebno opraviti z gotovino, ampak namesto nje zastavimo vrednosti papir. *Margin* se izraža v odstotkih in se nanaša na delež nakupa vrednostnega papirja, za katerega se investitor zadolži pri ponudniku (*broker*). V primeru, da je *margin* 75, to pomeni, da je investitor financiral 75 odstotkov nakupa, 25 odstotkov pa je sposojenih. Minimalno velikost sredstev, ki jih mora zastaviti investitor, regulira centralna banka. S povečevanjem oziroma z zniževanjem tega deleža investitor lahko kupi več vrednostnih papirjev, kot bi jih lahko samo z lastnimi sredstvi, in s tem poveča donosnost svoje naložbe. Prednost take transakcije je v večjih donosih, v nasprotnem primeru pa zaradi sposojenih sredstev lahko poveča izgubo.

V primeru 50-odstotnega kritja bo investitor ob porastu valute za 5 % zaslužil 10 odstotkov, pri padcu za 5 % pa bo izgubil 10 odstotkov. To imenujemo učinek vzvoda. V zgornjem primeru znaša faktor vzvoda 2. Investitor pa v vsakem primeru plača obresti na sposojen znesek. Zato ima lahko investitor kljub prodaji z dobičkom (na osnovi razlike med nakupno in prodajno ceno) še vedno izgubo v primeru večjih obresti od kapitalskega dobička.

- **Kratka oziroma prazna prodaja (*short sell*)**

Ko trgujemo z valutami, imamo vedno dvostransko transakcijo. To pomeni, da, če se odločimo za prodajo EUR/USD, ne bomo prodali samo EUR, ampak bomo istočasno kupili tudi dolar.

Ko odpremo kratko pozicijo, oziroma smo prodali EUR/USD, bomo morali za zaprte pozicije z dobičkom EUR/USD v enakem znesku, kot smo ga prodali, kupiti nazaj. V primeru, da smo ga nazaj kupili po nižji ceni, smo naredili dobiček, v primeru, da smo ga kupili po višji ceni, smo ustvarili izgubo (James B. Stanley, 2014)

2.6. VRSTE NAROČIL

Maljkovič (2014) v članku zapiše, da, ko se vlagatelj odloči za nakup oziroma prodajo določenega finančnega instrumenta, ima možnost izbire med različnimi borznimi naročili. Priporočljivo je, da vlagatelj natančno pozna vsa naročila, ki jih borzna hiša ali pa trgovalna platforma nudi, in da razume njihov pomen, prednosti in slabosti. Trgovalne platforme najpogosteje nudijo naslednja naročila (Maljkovič, 2014):

MARKET ORDER: oziroma tržno naročilo je naročilo za nakup ali pa prodajo takoj, ko je to mogoče, po najboljši ceni, ki je na trgu v danem trenutku dostopna. V primeru velike volatilnosti ali manjše likvidnosti se lahko zgodi, da bo naročilo izvršeno po drugačni ceni, kot je bilo to naročeno. Da se temu izognemo, lahko uporabimo limitirano naročilo.

LIMIT ORDER: limitirano naročilo je naročilo po vnaprej določeni ceni. Ta vrsta naročila nam zagotavlja, da posel ne bo izvršen po ceni, ki bi bila za nas manj ugodna od limitirane cene.

STOP ORDER: naročilo stop se izvrši, ko tržna cena doseže oziroma preseže stop ceno, ki je manj ugodna od trenutne. V takem primeru naročilo postane tržno in se izvrši po trenutno dostopnih cenah. To naročilo uporabljamo za preprečevanje izgub in za zavarovanje že doseženih dobičkov.

TRAILING STOP: sledeče naročilo stop je naprednejša oblika stop naročila. Tu določimo fiksno razdaljo med stop in tržno ceno in pa korak za spremembo cene v primeru ugodnega gibanja tečaja. Če se tržna cena giblje po naših pričakovanjih, se naročilo stop samodejno spreminja tako, da je razdalja med stop in tržno ceno vedno enaka. Do spremembe pride le v primeru gibanja tržne cene v nam nezaželeno smer.

STOP LIMIT: naročilo stop limit je naročilo, kjer vlagatelj poleg stop cene določi še limit ceno, ki predstavlja mejo za izvršitev posla.

STOP IF BID: naročilo stop, če nakupni tečaj in pa naročilo stop, če prodajni tečaj nam omogočata določanje, katera kotacija, nakupna ali prodajna, naj sproži

izvršitev posla. Ti dve naročili sta namenjeni za zavarovanje pred povečanjem trgovalnega razpona, do katerega pride v izrednih tržnih razmerah.

DAY ORDER: dnevno naročilo, ki velja do zaključka trgovalnega dne.

GTC (*Good Till Canceled*): velja do preklica

GTD (*Good Till Date*): velja do vnaprej določenega datuma.

2.7. GLAVNI POJMI VALUTNEGA TRGOVANJA

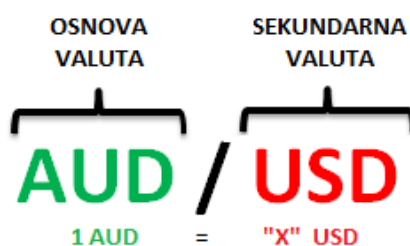
Predpogoj za uspešno spremljanje katerega koli trga je poznavanje terminologije. Tako morajo tudi investitorji na valutnem trgu poznati nekaj najbolj osnovnih terminov, s katerimi se bodo srečevali. V nadaljevanju bomo predstavili nekaj najbolj pomembnih izrazov, ki so pri valutnem trgu specifični (Jelovčan, 2006).

2.7.1. VALUTNI KRIŽ

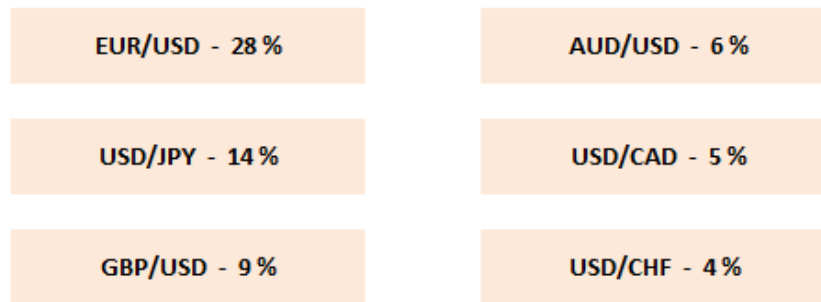
Posamezna valuta je brez vrednosti. Valute vedno kotirajo v parih, zato v danem trenutku primerjamo zgolj vrednost v primerjavi z drugimi valutami. Vzemimo za primer trgovanje z valutnim parom med avstralskim in ameriškim dolarjem (AUD/USD). Kupujemo avstralske dolarje in istočasno prodajamo ameriške. V tem primeru imamo dobiček takrat kadar avstralski dolar naraste v primerjavi z ameriškim.

Za istočasni nakup in prodajo bo poskrbel ponudnik, mi pa se osredotočimo na par kot enoten instrument za trgovanje, tako kot delnica (Infinite-prosperity, 2013).

Slika 3 prikazuje osnovno (*base*) valuto in pa sekundarno (*quoted*) valuto. Vrednost osnove valute je vedno 1. To je zaradi lažjega razumevanja, namreč, za 1 enoto osnove valute dobimo »x« enot sekundarne valute (Investorguide, 2013).



Slika 3: Valutni križ AUD/USD (<http://infinite-prosperity.com> in lasten prikaz)



Slika 4: Šest najbolj aktivno trgovanih valutnih parov
(<http://www.findyourfx.com/> in lasten prikaz)

2.7.2. NAKUPNO PRODAJNI RAZPON (SPREAD)

To je razlika med nakupnim (*Bid*) in prodajnim (*Ask*) tečajem. Valuto prodajamo po nakupnem tečaju (*Sell*), po prodajnem tečaju pa jo kupimo (*Buy*). Nakupno prodajni razpon se razlikuje po različnih valutnih križih. Navadno je razpon nižji pri tistih valutnih križih, ki so uporabljeni bolj pogosto in obratno (Forex-trgovanje, 2013).

Symbol	Sell	Buy	Spread
EUR/USD	1,37354	1,37409	5,5
EUR/AUD	1,53000	1,53117	11,7
EUR/CAD	1,52639	1,52736	9,7
AUD/CAD	0,99705	0,99807	10,2
AUD/NZD	1,08307	1,08531	22,4
AUD/CHF	0,79651	0,79762	11,1
GBP/CHF	1,47480	1,47630	15,0
GBP/CAD	1,84624	1,84750	12,6
GBP/USD	1,66139	1,66186	4,7

Slika 5: Nakupno prodajni razpon nekaterih valutnih parov (lasten vir)

2.7.3. PIP

Enoto, ki jo uporabljamo za merjenje cene valute, imenujemo PIP. PIP je kratica za odstotek v točki (*Percentage in Point*). Ko beremo cene valut, je PIP četrto decimalno mesto. Če AUD/USD zraste iz 1,0520 na 1,0525, to pomeni, da je cena valute zrasla za 5 PIP.

Izjema so samo valutni križi z japonskim jenom (JPY). Japonski jen namreč uporablja samo 2 decimalni mesti. Če rečemo, da je GBP/JPY zrastel za 20 PIP, to pomeni, da se je cena iz 125,20 dvignila na 125,40 (Infinite-prosperity, 2013).

2.7.4. GLAVNICA

Vložen denar, ki smo ga vložili v valutno trgovanje, imenujemo glavnica. V primeru, da vložimo 2000 €, imamo ta denar namenjen za nakup in prodajo valut. Pri trgovanju nikoli ne smemo izgubiti glavnice, oziroma naš saldo naj se ne bi spustil pod 2000 €, saj to pomeni, da smo v izgubi (Forex-trgovanje, 2013).

2.7.5. FINANČNI VZVOD

S pomočjo finančnega vzvoda oziroma trgovanja s kritjem vlagatelj lahko kupuje in prodaja premoženje, ki je večje kot sredstva na njegovem računu. Navadno se trgovanje na valutnem trgu izvaja s kritjem. Za tovrstne transakcije je zahtevano kritje relativno majhno, saj se valutni tečaji običajno dnevno ne spreminjajo za več kot odstotek ali dva.

Trgovanje z uporabo finančnega vzvoda pa poveča izpostavljenost vlagatelja. To pomeni, da v primeru kritja v višini 1 % omogoča vlagatelju trgovati z do enega milijona dolarjev, kljub temu, da je na njegovem računu samo 10 000 dolarjev. Če poenostavimo, gre v zgornjem primeru za finančni vzvod 100:1, saj je 10 000 dolarjev krat 100 en milijon. Oziroma 10 000 dolarjev je 1 % od enega milijona (Forex-trgovanje, 2013).

2.7.6. LOT

Pri valutnem trgovanju trgujemo v lotih. Če hočemo imeti veliko dobička že pri majhnem premiku tečaja, moramo trgovati v velikih zneskih.

Za primer vzemimo nakup 1 avstralskega dolarja (AUD/USD) pri ceni 0,9885. Cena valute se dvigne na 0,9890, kar pomeni, da je zrastle za 5 PIP in naš dobiček znaša 0,0005 centov, kar pa seveda ni vredno našega truda.

Ker pa trgujemo z loti, lahko ta dobiček enostavno povečamo. S koliki loti lahko trgujemo, je odvisno od finančnega stanja na našem računu, koliko smo pripravljeni tvegati pri enem poslu in pa od tega, kakšen finančni vzvod nam ponuja ponudnik.

Poznamo tri vrste lotov:

- standardni lot (100 000 enot osnove valute),
- minilot (10 000 enot osnovne valute),
- mikrolot (1000 enot osnovne valute).

Če vzamemo zgornji primer, kjer smo kupili en avstralski dolar (AUD/USD) in je cena zrastle za 5 PIP, bi v primeru trgovanja z loti zaslužili:

- pri uporabi standardnega lota $0,0005 \text{ centov} \times 100\,000 \text{ enot}$ bi zaslužili 50 dolarjev,
- pri uporabi mililota bi zaslužili pet dolarjev,
- pri uporabi mikrolota pa 0.50 dolarja (Butcher, 2011).

3. PLATFORME IN TRGOVALNI RAČUN

Preden pa lahko začnemo trgovati, moramo najprej odpreti trgovalni račun pri spletnem ponudniku (*broker*). Ko imamo svoj račun, dobimo dostop do platforme in s tem možnost sodelovanja na valutnem trgu.

Na sliki 6 vidimo primer platforme MarketScope 2.0 spletnega ponudnika FXCM.



Slika 6: Platforma MarketScope 2.0 (lasten vir)

3.1. PONUDNIKI

Izbira ponudnika je odločitev, ki je ne smemo jemati zlahka. Še vedno je velika razlika med tistimi najboljšimi in ostalimi. V nadaljevanju bomo predstavili tiste najbolj kritične stvari, ki jih moramo preučiti, preden se odločimo za izbiro ponudnika. To vključuje tudi ceno storitve in pa ceno indikatorjev (Kritzer, 2012).

Najprej se mora vsak posameznik odločiti, kako in kam ima namen investirati svoj denar. Ali ga bo investiral v valute, mogoče v valute in pa opcije (zlato, srebro).

V spletni šoli Babypips (2014) so pripravili navodila oziroma priročnik o tem, kako izbrati pravilne oziroma pravega ponudnika zase:







Preden sploh začnemo primerjati *brokerje*, je dobro vedeti, kaj iščemo:

- Ali je ponudnik registriran pri katerem izmed pristojnih organov za varnost uporabnikov? – Preverimo, ali je registriran pri National Futures Association (NFA) ali pri Commodity Futures Trading Commission (CFTC),

če so locirani v Združenih državah Amerike. Če pa je ponudnik iz Velike Britanije, preverimo, ali je reguliran s strani Financial Service Authority (FSA). Če ponudnik ni reguliran s strani nobenih od zgoraj naštetih, raje dvakrat premislimo, preden bomo pri njem odprli trgovalni račun.

- Ali ponudnik ponuja fiksni ali dinamičen nakupno prodajni razpon ter kako širok je le-ta? – To vprašanje je bolj pomembno tistim vlagateljem, ki iščejo zelo hitre zaslužke z zelo majhnimi premiki tečaja.
- Kako velik finančni vzvod je ponujen?
- V primeru, da nimamo namena začeti s pravi denarjem, preverimo, ali ponuja račun z virtualnim denarjem.
- Pozanimamo pa se tudi, ali nam ponudnik ponuja premium storitve. Mednje štejemo grafikon, novice in pa komentar trenutnega dogajanja na trgu.

Slovenska agencija za trg vrednostnih papirjev (2014) nam omogoča da na njihovi spletni strani (<http://www.a-tvp.si/Default.aspx?id=145>) preverimo seznam borznoposredniških hiš in družb za upravljanje držav članic EU, ki lahko v skladu z direktivo MiFID neposredno opravljajo investicijske storitve in posle v zvezi z finančnimi instrumenti na območju republike Slovenije. Vidimo lahko tudi seznam UCITS skladov iz držav članic, ki izpolnjujejo pogoje za trženje v Republiki Sloveniji, ter seznam vseh prospektov in morebitnih dodatkov k prospektom, ki so bili potrjeni s strani nadzornega organa države članice izdajatelja.

FOREX BROKER	STANDARD MINIMUM ACCOUNT SIZE	STANDARD MAXIMUM LEVERAGE	EUR/USD SPREAD
 FXCM 3.4 ★★★★★ 14 user ratings COMPARE SEE DETAILS > Learn More	\$2,000	50	2.50
 FXDD 3.3 ★★★★★ 3 user ratings COMPARE SEE DETAILS > Learn More	\$0	50	2.00
 Arab Financial Brokers AFB 3.7 ★★★★★ 3 user ratings COMPARE SEE DETAILS > Learn More	\$50	1,000	2.00
 Forex Club 4.0 ★★★★★ 3 user ratings COMPARE SEE DETAILS > Open an Account	\$200	200	1.90
 Easy Forex 5.0 ★★★★★ 2 user ratings COMPARE SEE DETAILS > Open an Account	\$500	400	3.00
 NetoTrade 4.6 ★★★★★ 5 user ratings COMPARE SEE DETAILS > Open an Account	\$100	400	3.00

Slika 7: Prikaz primerjave ponudnikov (<http://forex.findthebest.com>)

3.2. STROŠKI TRGOVANJA

Če stroške izrazimo v obliki časa in denarja, je prav valutno trgovanje tisto, ki ima najmanjše začetne stroške v primerjavi s katerim koli drugim finančnim trgov. Za razliko od drugih trgov tu ne potrebujemo več tisoč dolarjev na našem bančnem računu, da sploh lahko začnemo. To pa je prav zaradi finančnega vzvoda. Tako lahko v teoriji začnemo trgovati že z samo sto dolarji. Ampak kasneje bomo prej ali slej ugotovili, da bomo znižali naše tveganje, če bomo imeli na računu nekaj tisoč dolarjev (Watchel, 2012).

Prav tako so stroški transakcij zelo nizki. Večina ponudnikov sploh ne računa nikakršnih provizij (*comission*) in niti nima skritih stroškov. Svoj denar zaslužijo z razliko med nakupno in prodajno ceno, ki jo imenujemo nakupno prodajni razpon (*spread*). Na kratko povedano, zaslužimo lahko več z manjšo investicijo, oziroma še bolje, zaslužimo lahko tudi, če imamo poleg investiranja na valutnem trgu še osemurno službo (Watchel, 2012).

3.3. POMEMBNE INFORMACIJE PRED SKLEPANJEM POSLOV

Slovenska agencija za trg vrednostnih papirjev (2010) priporoča, da si vlagatelj pred sklepanjem poslov na valutnem trgu pridobi sledeče informacije:

i. Glede ponudnika storitev:

- glavna dejavnost in sedež ponudnika, ter naslov na katerem ponudnik izvaja dejavnost, oziroma kontaktni naslov,
- identiteto predstavnika ponudnika v državi vlagatelja, v primeru, da takšen predstavnik obstaja,
- ali vlagatelj dejansko posluje z drugo osebo, ki ni hkrati ponudnik, in identiteta ter glavna dejavnost te osebe, oziroma pravni položaj in naslov,
- če je ponudnik vpisan v register, ime le-tega in njegova identifikacijska številka,
- ali je ponudnik podvržen sistemu dovoljenj in podrobnosti o nadzornem organu.

ii. Glede finančne storitve:

- opis glavnih značilnosti finančne storitve,
- celotna cena storitve, ki jo bo investitor plačal, oziroma način izračunavanja cene,
- opozorilo, da gre za visoko tvegane naložbe in da podatki o preteklih donosih niso dobri indikatorji za bodoče,
- ali obstaja še dodatna obveznost plačila taks in davkov,
- časovna omejitev veljavnosti informacije,
- aktivnosti, ki so povezane s poravnavo in izvršitvijo poslov.

iii. Glede pogodbe:

- obvestilo o pravnih posledicah v primeru odstopa investitorja od pogodbe,

- rok za odstop od pogodbe,
- pravica do razveze pogodbe ter posledice takšne razveze,
- praktične informacije o načinu uresničevanja pravice odstopa od pogodbe,
- določbe o pravu, ki bo uporabljeno za pogodbo,
- jezik sporazumevanja in jezik pogodbe v času njenega trajanja.

iv. Glede nadomestila škode:

- način, po katerem se uveljavlja škoda,
- obstoj morebitnih jamstvenih skladov ali shem.

4. TEHNIČNA ANALIZA

Tehnična analiza je študija gibanja cen. Ta vrsta analize je tako širok in kompleksen pojem, da bi lahko celotno kariero posvetili učenju in prebiranju literature na to temo, pa verjetno še vedno ne bi predelali vseh knjig (Infinite-prosperity, 2014).

Enostavno povedano, s tehnično analizo si bomo zelo pomagali pri napovedovanju prihodnosti valute. Pomagala nam bo izboljšati odločitve o vstopanju in izstopanju iz poslov. Veliko ljudi si misli, da je tehnična analiza samo branje grafov polnih nekih trend linij in pa raznih indikatorjev. Pomaga pa nam tudi pri upravljanju našega tveganja (Rockefeller, 2011).

Tehnična analiza je študija, kako se je cena valute obnašala v preteklosti in kako to informacijo izkoristiti v našo prednost ter z njo narediti dobiček ali preprečiti izgubo. Naš takojšnji cilj je napovedati ceno valute čez nekaj minut, ur, dni vnaprej v namen kupovanja ali prodajanja. Tehnična analiza nas prisili k bolj aktivnemu trgovanju (Rockefeller, 2011).

Tehnični analitiki in tehnično usmerjeni investitorji se zanašajo samo na gibanje cen v preteklosti, gibanje cen v sedanjosti in pa volumen trgovanja. Tehnična analiza deluje samo zato, ker investitorji tako močno verjamejo vanjo in ravna jo ustrezno. Za primer vzemimo 200-dnevno drsečo povprečje. Vlagatelji bodo začeli izstopati iz poslov, kadar bo cena padla pod to drsečo povprečje (Stevens, 2002).

Ta pojav imenujemo samoizpolnjena prerokba (*Self-fulfilling prophecy*) Za primer vzemimo instrument (AUD/USD), kjer je pri ceni 1 000 velika podpora. Investitorji bodo ukrepali tako, da bodo na to linijo (1 000) postavili naročila za nakup avstralskih dolarjev, in zelo velika verjetnost je, da se bo cena od te linije tudi odbila, kajti vsa naročila so bodo izpolnila in cena bo poskočila (Infinite-prosperity, 2014).

Tehnični pristop k investiranju pa je v bistvu odraz ideje, da se cene gibljejo v trendih, ki so determinirani s spremenjenimi državami investitorjev do vrste ekonomskih in drugih dejavnikov. Umetnost tehnične analize je identifikacija spremembe trenda v njegovi zgodnji fazi in v držanju investicijske pozicije, dokler analiza zopet ne pokaže spremembe v smeri trenda. Tehnično analizo drugače poimenuje tudi tržna ali interna. To pa zato, ker uporablja podatke samega trga, da bi lahko ocenila povpraševanje in ponudbo (Strašek in Jagrič, 2008).

Popolnost tehnične analize je povezana tudi z razmeroma nizkimi stroški te analize. Večina uporablja zelo omejen izbor podatkov, v posameznih primerih pa samo ceno in količine. Te podatke je moč pridobiti hitro in enostavno ter jih shraniti in uporabiti. Z uporabo sofisticirane programske opreme je postala tehnična analiza tudi precej hitrejša (Strašek in Jagrič, 2008).

Da pa bi tehnično analizo pravilno uporabili, moramo upoštevati tri trditve na katerih tehnična analiza temelji: (Murphy, 1999)

- vse dostopne informacije na trgu so v vsakem trenutku izražene v ceni
- cena se giblje v trendih

- zgodovina se ponavlja

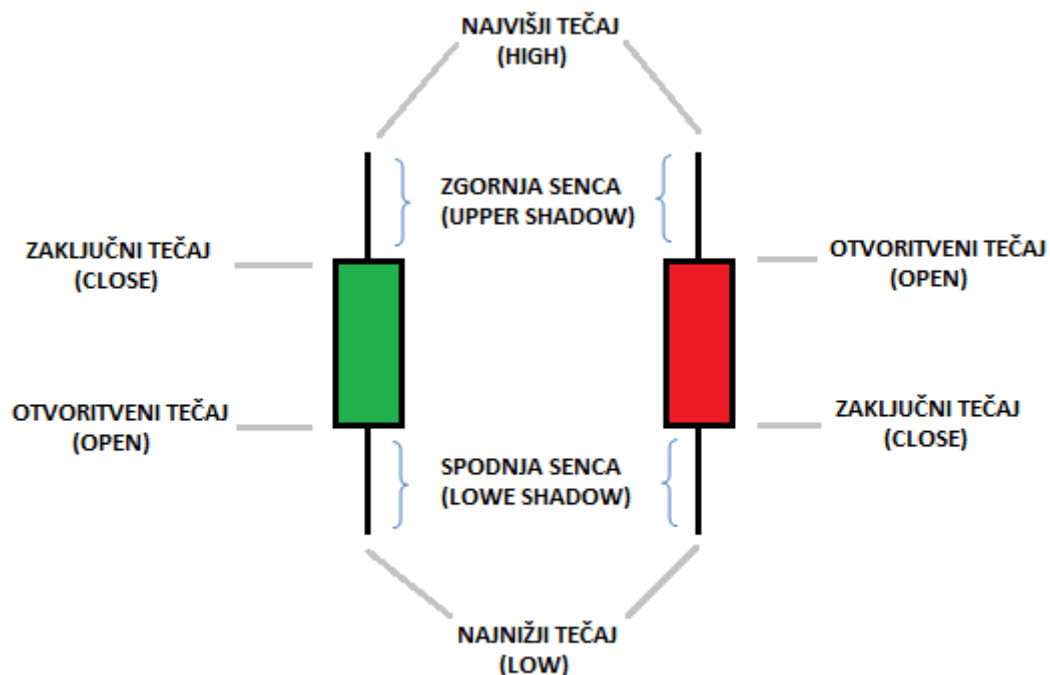
4.1. VRSTE GRAFOV

V nadaljevanju bomo predstavili 3 vrste grafov, s pomočjo katerih tehnično analizo sploh lahko naredimo.

4.1.1. JAPONSKI SVEČNIKI

Graf z japonskimi svečniki je med vlagatelji najbolj priljubljena vrsta grafa. Vsak svečnik predstavlja eno časovno obdobje. To obdobje je odvisno od nastavitve platforme (ena minuta, pet minut, deset minut, ena ura, en dan itd.). Vsak svečnik nam poda informacije za izbrano časovno obdobje, informacije kot so odprtje in zaprtje tečaja in pa najvišja ter najnižja točka tečaja. Je vizualna upodobitev gibanja cen in je zato zelo koristna za namene tehnične analize in napovedovanje (Clance, 2013).

Na sliki 8 vidimo značilnosti svečnika, na sliki 9 pa primer grafa z japonskimi svečniki.



Slika 8: Karakteristike japonskega svečnika (Clance, 2013 in lasten prikaz)

Najdebelejšemu delu svečnika pravimo telo. Ko je telo svečnika za izbrano časovno obdobje **zeleno**, pomeni, da je bil zaključni tečaj višji od otvoritvenega tečaja. Ko pa je telo **rdeče**, pomeni, da je bil zaključni tečaj nižji od otvoritvenega (Clance, 2013).

Clance (2013) našteje tudi nekaj prednosti grafa z japonskimi svečkami:

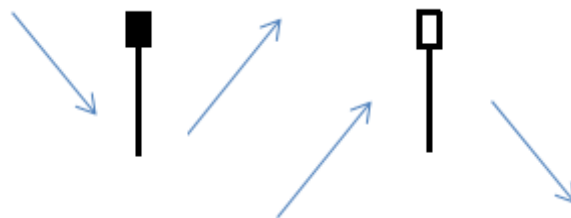
- začetniki in bolj izkušeni investitorji ga lahko zelo lahko interpretirajo,
- svečniki so zelo dober pokazatelj za obrat trenda,
- japonski svečniki lahko tvorijo vrsto uporabnih vzorcev (dvojni vrh).



Slika 9: Graf z japonskimi svečkami (lasten vir)

Japonski svečniki lahko tvorijo tudi prepoznavne vzorce za nadaljevanje trenda oziroma njegov obrat. Če vzamemo za časovno enoto en dan, potem se vzorci japonskih svečnikov tvorijo v enem oziroma v dveh dneh. V nadaljevanju bomo predstavili tiste, ki so najbolj učinkoviti (Palmquist, 2008):

- **KLADIVO IN OBEŠENEC:** sta identična vzorca, ki imata dolgo spodnjo senco in pa zelo kratko zgornjo (ali pa je sploh ni). Kladivo se tvori pri padajočem trendu, medtem ko obešenec nastane pri naraščajočem vzorcu. Barva telesa ni pomembna. Kriterij, po katerem prepoznamo ta vzorec, je, da je spodnja senca za vsaj dvakrat večja od telesa in da zgornje sence ni ali pa je zelo majhna (Palmquist, 2008).

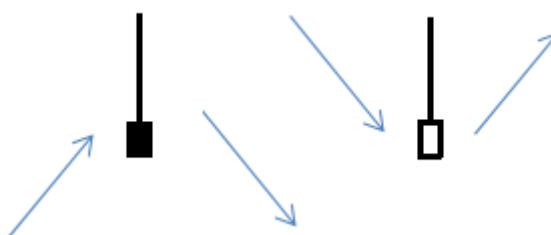


Slika 10: Kladivo in obešenec (Palmquist in lasten prikaz)

Kladivo je svečnik, ki se pojavi v obdobju padanja tečaja in nakazuje, da se bo padanje tečaja ustavilo. Nastati mora po občutnem padcu tečaja. To je vzorec, ki nakazuje obrat trenda, in zato nujno potrebujemo trend, ki

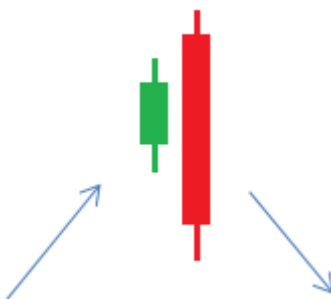
naj bi ga spremenil. Tisto kladivo, ki se pojavi po dveh ali treh dneh padca tečaja, ponavadi ni pomembno (Đaković, 2004).

- **ZVEZDNI UTRINEK IN OBRNJENO KLADIVO:** sta svečnika, ki nakazujeta preobrat trenda. Zvezdni utrinek nastane po naraščajočem trendu in nas opozarja, da se oblikuje vrh. Njuno telo je majhno, imata pa veliko zgornjo senco. Spodnja senca je majhna ali pa je ni. Barva svečnika ni pomembna. Svečnik nam s svojo dolgo zgornjo senco sporoča, da kupci oz. biki niso uspeli zadržati tečaja na novi najvišji ravni. Na začetku trgovalnega dne je hitro porastel, nato pa spet padel in končal v istem območju kot na začetku trgovalnega dne. To pa je negativen signal za nadaljevanje naraščajočega trenda, saj odraža nezmožnost kupcev, da potisnejo tečaj še višje (Đaković, 2004).



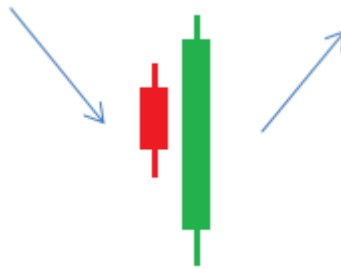
Slika 11: Zvezdni utrinek in obrnjeno kladivo (lasten vir)

- **MEDVEDJI VZOREC POŽIRANJA:** nastane po tem, ko je bila delnica v naraščajočem trendu. Sestavljen je iz dveh svečnikov. Prvi svečnik mora biti zelene barve, kar nakazuje, da je bila smer gibanja še vedno navzgor. Drugi svečnik pa mora biti rdeče barve in mora popolnoma zasenčiti prvega. Ker ima svečnik rdečo barvo, pomeni, da se je na eni točki tistega dne tečaj obrnil in šel strmo navzdol. Ta sprememba pa lahko nakaže kratkoročno nadaljnje padanje tečaja (Palmquist, 2008).



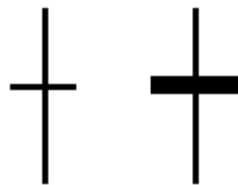
Slika 12: Medvedji vzorec požiranja (lasten vir)

- **BIKOVSKI VZOREC POŽIRANJA:** odraža premoč kupcev nad prodajalci. V tem primeru moramo imeti padajoč trend. Prvi svečnik mora biti rdeče barve, drugi zelene in objeti mora prvo telo. To pomeni, da so bili kupci močnejši (Đaković, 2004).



Slika 13: Bikovski vzorec požiranja (lasten prikaz)

- **DOJI**: pojavi se, kadar sta otvoritveni in pa zaključni tečaj ob koncu trgovalnega enaka, oziroma sta si zelo blizu. To pa odraža neodločenost, saj niti kupci niti prodajalci niso pokazali premoči. Nakaže nam, da gre za prehodno obdobje in da lahko pričakujemo spremembo trenda (Fogle, 2014).

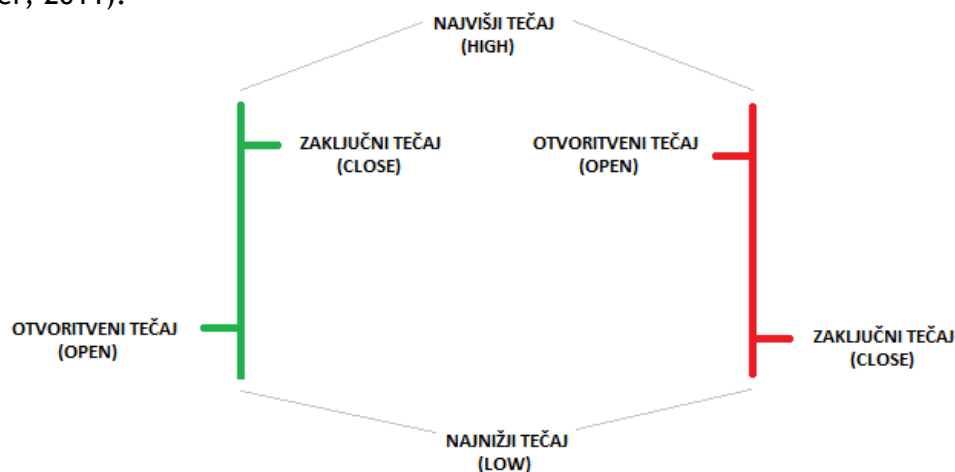


Slika 14: Doji (lasten vir)

4.1.2. PALIČNI GRAF OZIROMA OHLC

Tudi pri paličnem grafu lahko zelo razločno vidimo otvoritveni tečaj za določeno časovno obdobje (npr. en dan). Vrh palice nam prikaže najvišji tečaj, do katerega se je v tistem časovnem obdobju (npr. en dan) tečaj povzpел. Dno palice predstavlja najnižji tečaj v izbranem časovnem obdobju. Leva črta predstavlja otvoritveni tečaj, desna pa zaključni tečaj. Sama višina te palice predstavlja razpon tečaja.

OHLC (Open, High, Low, Close) je akronim oziroma druga beseda za palični graf (Driver, 2011).



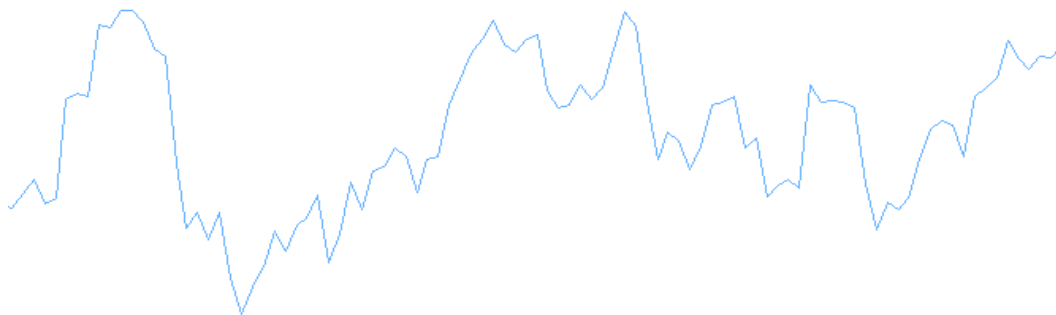
Slika 15: Karakteristike »palice« (Infinite-prosperity in lasten prikaz)



Slika 16: Primer paličnega / OHLC grafa (lasten vir)

4.1.3. LINIJSKI GRAF

Linijski graf je najbolj preprost prikaz gibanja cene. Neprekinjena med seboj povezuje zaključne tečaje za izbrano časovno enoto (npr. en dan). S pomočjo linijskega grafa ne moremo razbrati toliko podatkov, kot bi si želeli, je pa zelo priročen pri določanju naraščajočega ali padajočega trenda (Driver, 2011). Na spodnji sliki 12 lahko vidimo primer linijskega grafa.



Slika 17: Primer linijskega grafa (lasten vir)

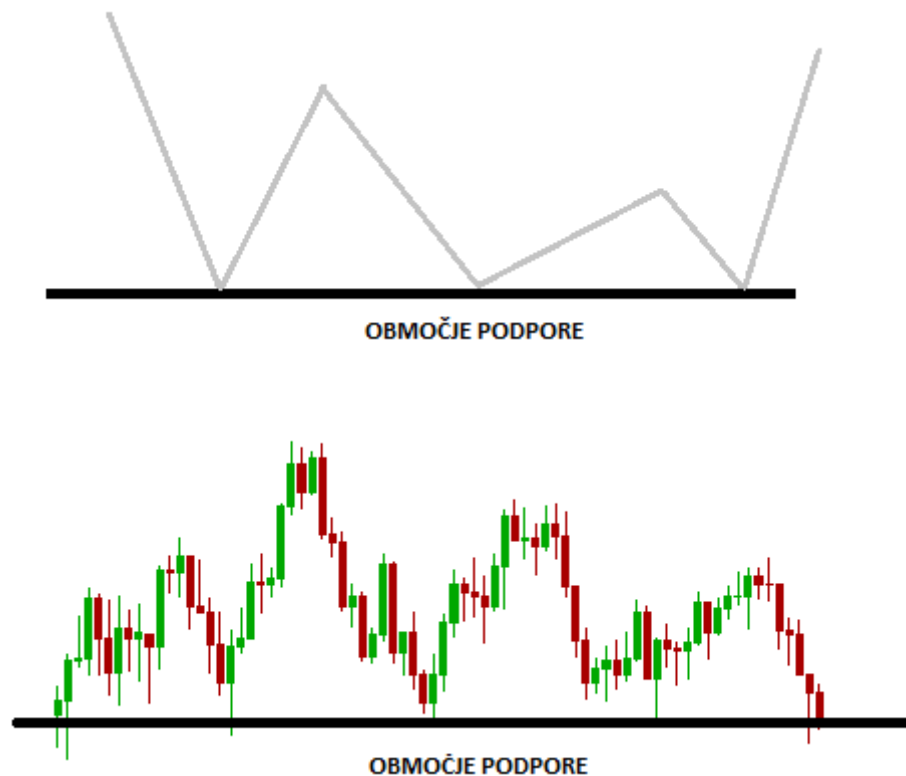
4.2. OBMOČJE PODPORE IN ODPORA

Območje podpore in odpora je ena izmed ključnih znanj, ki jih mora investor poznati pri uporabi tehnične analize. Območje podpore ali območje odpora predstavlja ključno stičišče ponudbe in povpraševanja. Preprosto povedano: če je povpraševanje večje od ponudbe, se bo cena dvignila in obratno. Kadar pa je med

ponudbo in povpraševanjem ravnovesje, se cena ne bo premikala ne navzgor in ne navzdol. Določanje območja podpore in odpora ni nobena znanost (Lakhani, 2014). Pomembno vlogo pri analizi območja podpore ali odpora je čas trajanja. Dlje časa kot odporni ali podporni nivo zdrži, večjo psihološko težo ima, in s tem manjše možnosti preboja. V primeru relativno hitrega preboja se obeta nadaljnja rast oziroma padec tečaja. V primeru, da tečaj zraste nad odporni nivo, ta postane podporni. Povpraševanje pri tej ceni je večje od ponudbe, kar zadrži morebitni padec tečaja nazaj pod podporni nivo (Gomboc, 2009).

4.2.1. OBMOČJE PODPORE

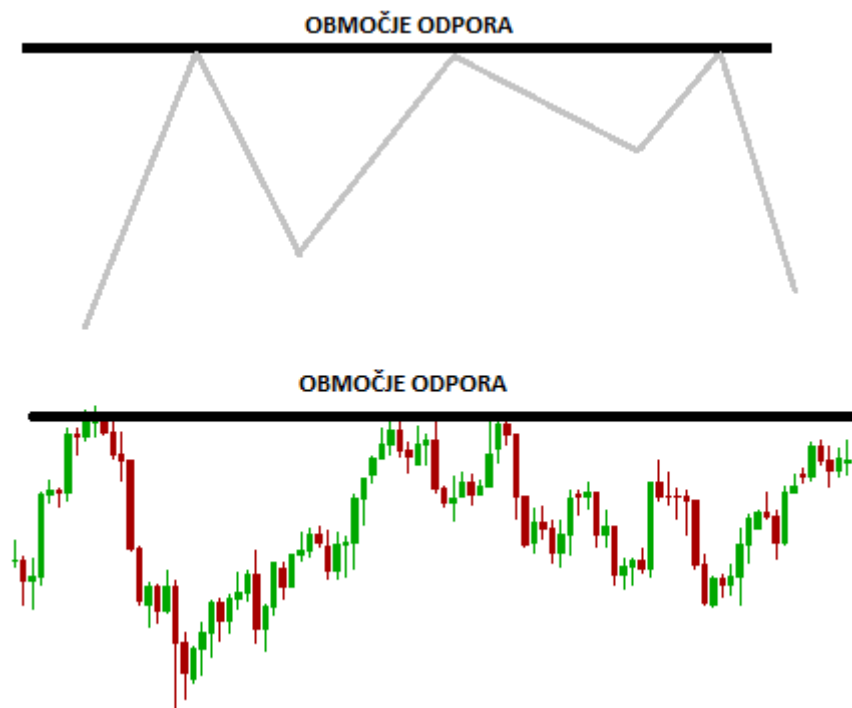
Območje podpore je raven cene, pri večjem povpraševanju od ponudbe povzroči zaustavitev ali pa celo obrat padajočega trenda. Imenovali bi ga lahko tudi območje povpraševanja. To območje lahko ponazorimo s tlemi. Podpora pomeni koncentracijo povpraševanja (Gomboc, 2009).



Slika 18: Primer območja podpore (lasten vir)

4.2.2. OBMOČJE ODPORA

Območje odpora je raven cene, pri katerem se zaradi presežene ponudbe lahko zgodi zaustavitev ali pa celo obrat naraščajočega trenda, zato lahko tem območju rečemo tudi območje ponudbe. Območje podpore lahko ponazorimo s stropom. Povpraševanje pomeni koncentracijo ponudbe (Gomboc, 2009).



Slika 19: Primer območje odpora (lasten vir)

4.3. TRENDI

Ko omenimo besedo trend, je najpogosteje slišán izraz »trend je tvoj prijatelj«. Ta izraz si je vredno dobro zapomniti. Preden začnemo z vlaganjem, je priporočljivo, da vemo, v katero smer se giblje cena (Drive, 2011).

Glede na čas trajanja trende delimo v tri skupine (Cheng, 2007):

- **DOLGOROČNI TREND:** te vrste trend je po trajanju najdaljši. Traja lahko od osmih mesecev pa do dveh let. Trend je zelo lahko opaziti na daljših časovnih obdobjih (npr. en dan, teden, mesec). Dolgoročni investitorji, ki trgujejo po časovnem daljšem trendu, se fokusirajo predvsem na temeljno analizo valutnega para. Prav temeljna analiza jim bo podala pravo oceno o ponudbi in povpraševanju o valuti na dolgi rok.
- **SREDNJEROČNI TREND:** znotraj dolgoročnega trenda bo vedno prišlo do nasprotnega gibanja. To nasprotno gibanje lahko traja od enega meseca pa tja do osmih. Poznavanje srednjeročnega trenda je za dolgoročne investitorje prav tako velikega pomena.
- **KRATKOROČNI TREND:** traja lahko do enega meseca ali pa smo nekaj dni. Časovno najkrajši trend opazimo znotraj srednjeročnega, ko prihaja do nihanj v ceni zaradi dnevnih ekonomskih novic in političnih situacij. Kratkoročni trend ponuja veliko priložnosti za hiter zaslužek v zelo kratkem času.



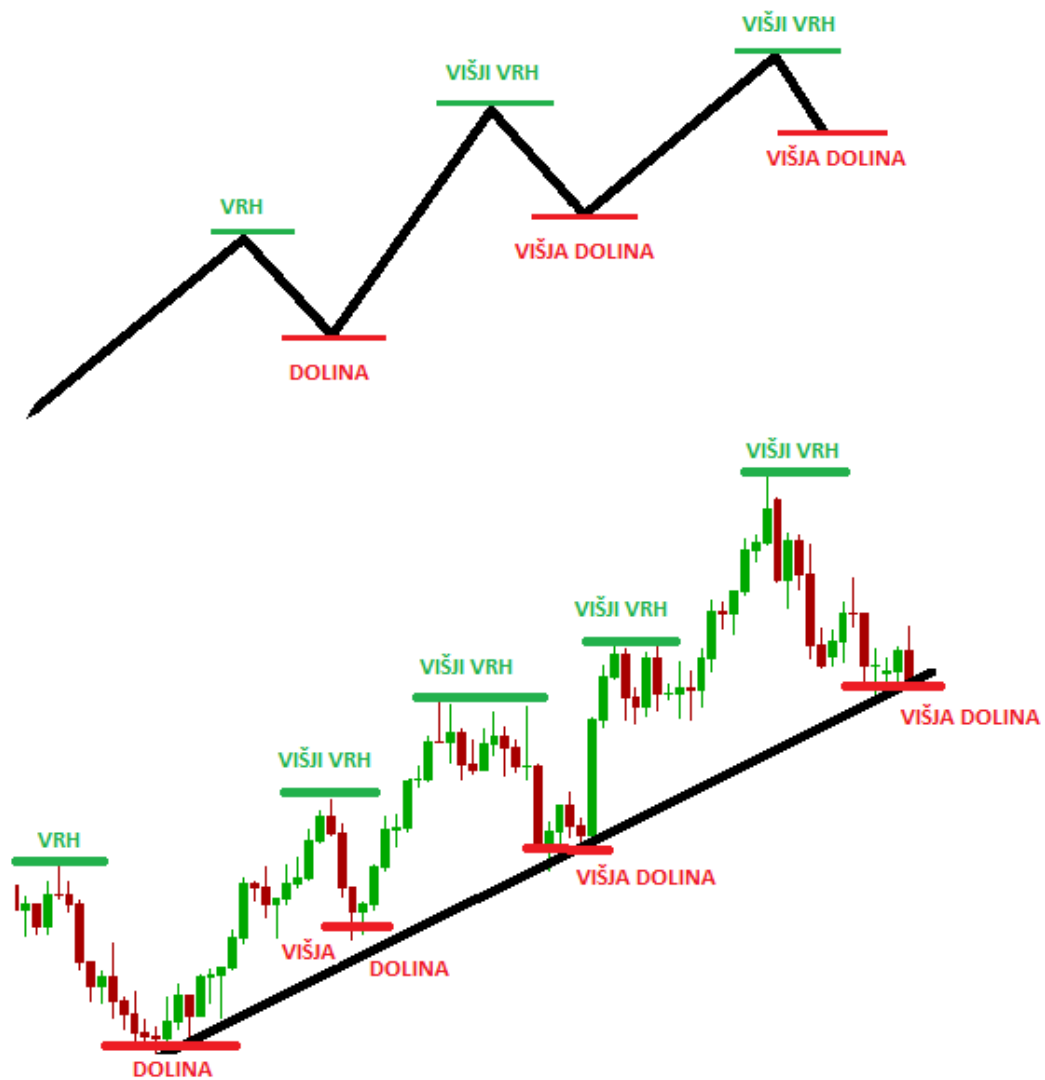
Slika 20: Primer trendov glede na čas trajanja (lastni vir)

Trende glede smeri gibanja delimo v tri skupine (Clance, 2013):

- naraščajoči trend,
- padajoči trend,
- stranski trend (*Sideway trend*).

4.3.1. NARAŠČAJOČI TREND

O naraščajočem trendu je govora takrat, kadar imamo zaporedje višjih vrhov in dolin. Ponazorimo ga s premico, ki poteka skozi zaporedoma naraščajoča dna. Premico trenda (*trendline*) lahko narišemo že skozi dva dna, pri tem pa mora biti drugo dno obvezno nad prvim (Požun, 2007).



Slika 21: Primer naraščajočega trenda (lasten vir)

4.3.2. PADAJOČI TREND

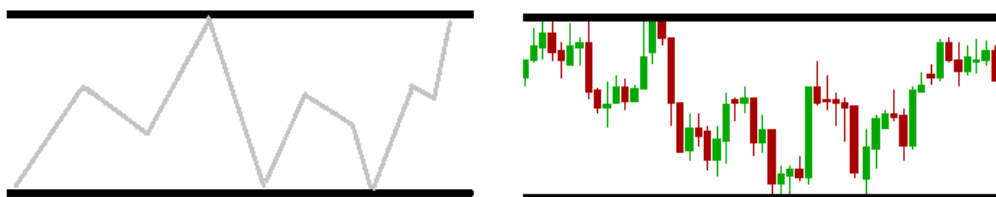
Padajoči trend je nasprotje naraščajočega. Je zaporedje padajočih vrhov in dolin. Ponazorimo ga lahko s premico, ki poteka skozi zaporedoma padajoče vrhove. Za premico padajočega trenda potrebujemo dva zaporedna padajoča vrhova, pri čemer pa mora biti drugi nižji od prvega (Požun, 2007).



Slika 22: Primer padajočega trenda (lasten vir)

4.3.3. STRANSKI TREND

V primeru, ko nimamo ne naraščajočega ne padajočega trenda, imamo stranski trend. To pomeni, da cena ne dosega višjih vrhov oziroma nižjih dolin. Ko pride do tega, se cena po navadi giblje v ozkem kanalu. Če hočemo trgovati s trendom, potem ta trend vsekakor ni pravi (Cheng, 2007).



Slika 23: Primer stranskega trenda (lasten vir)

4.4. VZORCI

Udeleženci na kapitalskih in denarnih trgih kupujejo oziroma prodajajo finančne instrumente zaradi vzrokov kot so upanje o dobičku ali pa strah pred izgubo, davčnimi posledicami, temeljnimi ali pa tehničnimi analizami. Vzrok trenutnega gibanja cene je težko ugotoviti. S pomočjo grafičnih vzorcev lahko analiziramo boj med kupci in prodajalci. Kar pa je bolj pomembno, je to, da s pomočjo teh vzorcev lahko ugotovimo, kdo zmaguje. Ko pridemo do te ugotovitve, se začnemo na trgu temu primerno obnašati.

Vzorci so slike na grafikonih, ki nastanejo ob grafičnem prikazu tečajnih gibanj. Ob preučevanju vzorcev ne smemo zapostavljati prometa in obsega trgovanja, ki je specifičen za vsak vzorec posebej. Namen teh vzorcev je ugotoviti, v katero smer bo šel tečaj in kakšen bo skok ali padec le-tega.

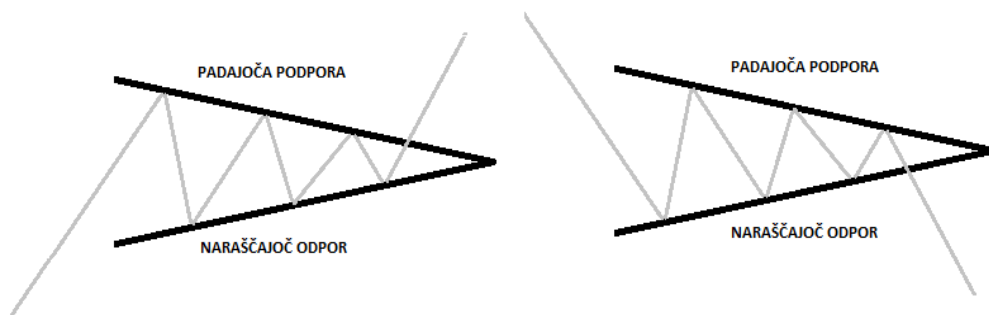
V praksi pa vzorci niso nujno pravilne oblike kot v teoriji. Zato si lahko en pojav dva analitika razlagata vsak po svoje. Včasih pa se iz enega vzorca na koncu razvije povsem drug ali pa prihaja do prehajanj iz enega vzorca na drugega. Vse te nevšečnosti nakazujejo, da je preučevanje vzorcev precej zahtevna naloga, ki zahteva nekaj izkušenj in veliko mero intuicije (Požun, 2007).

4.4.1. VZORCI ZA NADALJEVANJE TRENDNA

Vzorci lahko pomenijo nadaljevanje ali pa preobrat trenda. Za svoj nastanek potrebujejo svoj čas, običajno pa se vzorci, ki nakazujejo nadaljevanje trenda, formirajo hitreje (Požun, 2007).

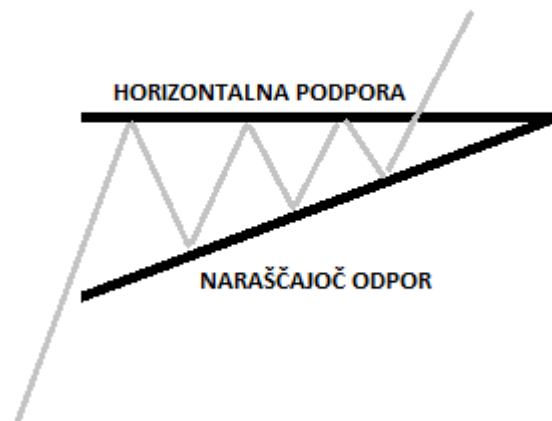
Šola valutnega trgovanja Infinite-prosperity (2014) med vzorce za nadaljevanje trenda uvršča:

- SIMETRIČNI TRIKOTNIK: nastane takrat, kadar se naraščajoči odpor in padajoča podpora srečata v eni točki. Simetrični trikotnik imamo lahko v padajočem trendu ali v naraščajočem trendu.



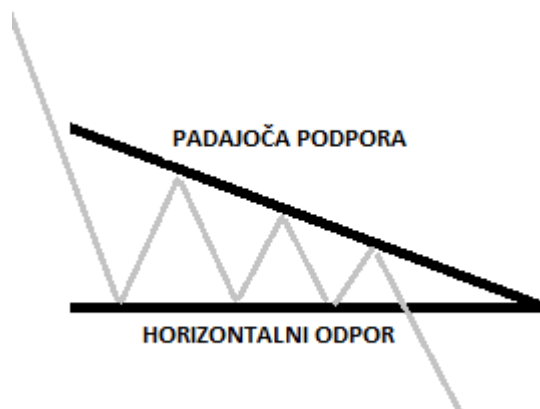
Slika 24: Prikaz vzorca simetričnega vzorca (infinite-prosperity in lasten prikaz)

- NARAŠČAJOČI TRIKOTNIK: nastane takrat, kadar imamo naraščajoči odpor in horizontalno podporo. Nastane lahko samo v naraščajočem trendu.



Slika 25: Prikaz vzorca naraščajočega trikotnika (infinite-prosperity in lasten prikaz)

- PADAJOČI TRIKOTNIK: tvori se takrat, kadar imamo padajočo podporo in horizontalni odpor.



Slika 26: Prikaz vzorca padajočega trikotnika (infinite-prosperity in lasten prikaz)

4.4.2. VZORCI ZA PREOBRAT TREND A

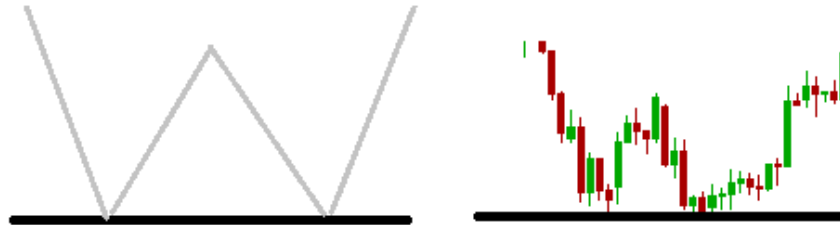
V šoli valutnega trgovanja Babypips (2014) uvrščajo naslednje vzorce za preobrat trenda:

- DVOJNI VRH: dvojni vrh nastane po naraščajočem trendu. Vrh nastane takrat, ko tečaj pride do točke, skozi katero se ne prebije. Ko tečaj pride to te točke, se bo od nje za krajši čas odbil, ampak se bo do nje ponovno vrnil. Dvojni vrh nastane takrat, ko se tečaj odbije od te točke še enkrat.



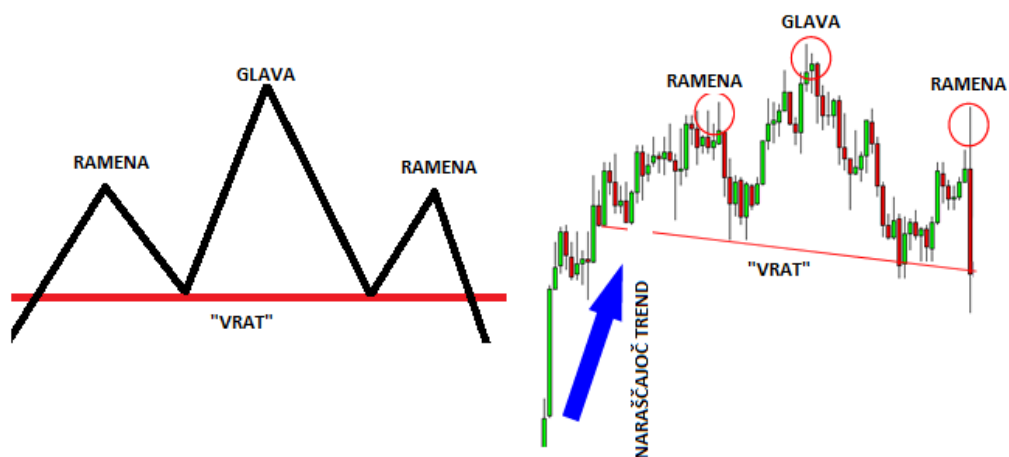
Slika 27: Primer dvojnega vrha (lasten prikaz)

- **DVOJNO DNO:** pri tem vzorcu investitorji iščejo signal za nakup valute. Nastane po padajočem trendu, ko naleti na točko, ki je ne more prebiti, se od nje odbije, in jo kasneje ponovno testira. Če se od nje spet odbije, je nastalo dvojno dno.



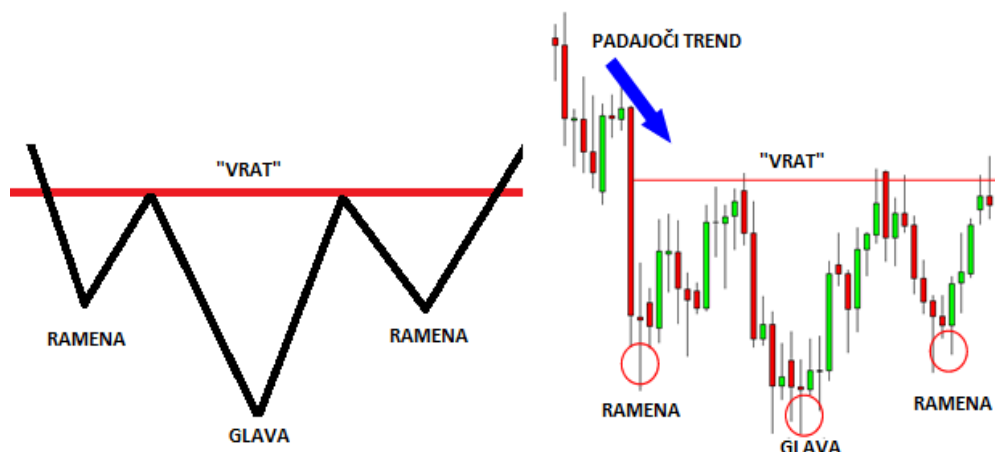
Slika 28: Primer dvojnega dna (lasten vir)

- **GLAVA IN RAMENA:** nastane takrat, ko imamo vrh, ki mu sledi višji vrh, njemu pa sledi nižji vrh, ki je visok enako kot prvi.



Slika 29: Primer vzorca glave in ramena (Babypips.com in lasten prikaz)

- **OBRNJENA GLAVA IN RAMENA:** nastane, ko imamo dno, ki mu sledi nižje dno, ki pa mu sledi višje dno.



Slika 30: Primer obrnjene glave in ramena (Babypips.com in lasten prikaz)

4.5. KAZALCI OZIROMA INDIKATORJI

Tržne informacije, kot so cena vrednostnega papirja, trgovalna količina ter izvedene informacije, so temelji, na katerem sloni tehnična analiza. Te informacije imenujemo tehnični indikatorji. Razlog za to pa je v prepričanju, da se silnice ponudbe in povpraševanja sproščajo na tak način, da se oblikujejo ponavljajoči vzorci glede gibanja cen in količin na trgu. Te vzorce lahko odkrijemo s pomočjo analize tehničnih indikatorjev, tehnični analitiki pa z njimi napovedujejo prihodnje gibanje cen vrednostnih papirjev.

Indikatorji so izpeljani po določenih matematičnih formulah iz posameznih cen vrednostnih papirjev. Nekateri vključujejo tudi podatke o prometu. Vrednost, ki jo indikator izračuna, sama po sebi ne pove ničesar, kar bi bilo smiselno analizirati. Analizirati lahko začnemo šele takrat, ko imamo izračunanih več vrednosti in ko se indikator predstavi v seriji. Navadno pa se predstavi v obliki grafa, ki ga primerjamo z gibanjem cen. Treba se je zavedati, da so indikatorji le izpeljanka iz gibanja cen, zato moramo pri njihovi analizi upoštevati gibanje cen. Odločitve, ki temeljijo samo na podlagi indikatorjev, lahko privedejo do velikih izgub (Požun, 2007).

Indikatorje delimo na dva tipa (Požun, 2007):

- vodilni (*leading Indicator*),
- sledilni (*lagging Indicators*).

4.5.1. VODILNI INDIKATORJI

S tem tipom indikatorjev poskušamo napovedati gibanje cen, saj nam dajejo signale za nakup in prodajo. Nakazujejo smer gibanja cen, še preden do njih pride. S pomočjo teh indikatorjev lahko povečamo dobiček, ker nakazujejo začetek rasti oziroma padanja cen vrednostnih papirjev. V večini so to indikatorji momenta. Ker pa dajejo veliko signalov, se poveča tveganje napačne razlage indikatorjev (Požun, 2007).

Požun (2007) med najbolj znane vodilne indikatorje uvršča:

- indeks relativne moči RSI (*RSI - Relative Strength Index*),
- stohastični oscilator (*stochastic oscillator*),
- indikator momenta (*momentum*).

4.5.2. SLEDILNI INDIKATORJI

Ti indikatorji za gibanjem cen zaostajajo. Po mnenju analitikov so ti indikatorji najbolj uporabni takrat, kadar se že izoblikuje močan trend, saj sledijo trendu. Prednost teh indikatorjev je v tem, da omogočajo ujeti trend, in dlje kot trajajo, manj imamo signalov za prodajo in nakup, kar pa posledično privede do večje dobičkonosnosti. Pomanjkljivost sledilnih indikatorjev je ta, da so prepozni. Zato lahko zamudimo začetek trenda. Neuporabni pa so takrat, kadar nimamo trenda oziroma v stranskem trendu (Požun, 2007).

Med najbolj znana sledilna indikatorja pa Požun (2007) uvršča:

- drseče povprečje (*moving average*) in
- MACD (*Moving Average Convergence Divergence*).

5. TEMELJNA ANALIZA

Temeljna analiza obravnava gospodarske, socialne in politične podatke, ki so merljivi in predstavljajo ter ocenjujejo gospodarstvo s ciljem določanja prihodnje smeri gibanja na finančnih trgih (FX Lider, 2014).

Temeljno oziroma fundamentalno analizo najpogosteje uporabljamo pri analizi navadnih delnic, ampak jo lahko uporabimo tudi pri preučevanju ostalih vrednostnih papirjev, kot so prednostne delnice, obveznice.

S pomočjo temeljne analize analitiki preučujejo informacije, ki zadevajo sedanjo in bodočo uspešnost poslovanja ter tveganja podjetja. Potem pa s pridobljenimi informacijami poskušajo oceniti tržno vrednost delnice (Alta, 2014):

Furlan (2010) zapiše, da je osnova temeljne analize spremljanje dogajanja na trgu s pomočjo novic in drugih dostopnih informacij iz različnih medijev ali virov. Temelji na gospodarskih, socialnih, političnih in drugih dogajanjih, ki se dogajajo znotraj države in ki lahko vplivajo na ceno valute. Ekonomski koledar pa je glavno orožje tistih vlagateljev, ki uporabljajo temeljno analizo.

5.1. EKONOMSKI KOLEDAR

Vsi, ki uporabljajo temeljno analizo, prav tako uporabljajo ekonomski koledar. Imamo specifične koledarje, ki so osredotočeni zgolj na eno državo (npr. Bloomberg economic calendar), imamo pa tudi koledarje, ki so osredotočeni na glavne svetovne ekonomske sile (npr. Forex factory economic calendar). V ekonomskem koledarju najdemo informacije o tem, kaj pomembnega se bo dogajalo na trgu na določen dan v določeni državi. Kdaj bo kakšen dogodek, kateri podatki bodo predstavljeni na določen dan, ura dogodka in kako naj bi ta dogodek vplival na sam trg (Jamšek, 2010).

Date	10:55am	Currency	Impact	Detail	Actual	Forecast	Previous	Graph
Sun Feb 23	9:00pm	NZD		Credit Card Spending y/y	9.2%		4.7%	
Mon Feb 24	4:00am	EUR		German Ifo Business Climate	111.3	110.7	110.6	
	5:00am	EUR		CPI y/y	0.8%	0.7%	0.7%	
		EUR		Core CPI y/y	0.8%	0.8%	0.7%	
	9:00am	USD		Flash Services PMI	52.7	56.9	56.7	
	9:12am	EUR		Belgian NBB Business Climate	-4.0	-5.4	-5.6	
	6:50pm	JPY		CSPI y/y	0.8%	1.2%	1.1%	
	9:00pm	CNY		CB Leading Index m/m	1.2%		0.8%	
		NZD		Inflation Expectations q/q	2.3%		2.3%	
Tue Feb 25	2:00am	EUR		German Final GDP q/q		0.4%	0.4%	
	4:00am	EUR		Italian Retail Sales m/m		0.4%	0.0%	
	4:30am	GBP		BBA Mortgage Approvals		47.9K	47.1K	
	6:00am	GBP		CBI Realized Sales		15	14	

Slika 31: Primer ekonomskega koledarja (ForexFactory)

Informacije razvrščamo v tri skupine glede na njihovo pomembnost (Jamšek, 2010):

- RUMENA SKUPINA: zanemarljiv vpliv na trg

- število novo prijavljenih brezposelnih oseb,
 - rast cen domačih proizvodov,
 - sprememba mesečnih izdatkov na gospodinjstvo.
- ORANŽNA SKUPINA: srednji vpliv na trg
 - mesečna industrijska proizvodnja,
 - stanje nepremičninskega trga.
- RDEČA SKUPINA:
 - indeks cen življenjskih potrebščin,
 - raven obrestnih mer,
 - izdatki potrošnikov,
 - stanje na trgu dela.

V nadaljevanju bomo predstavi štiri kazalce iz rdeče skupine, saj so za vlagatelje izjemno pomembne.

5.1.1. INDEKS CEN ŽIVLJENJSKIH POTREBŠČIN - CPI

Indeks cen življenjskih potrebščin (angleško *Consumer Price Index*) meri ceno za košarico izbranih potrošniških dobrin. Na mesečni ravni njegova sprememba predstavlja stopnjo inflacije, zato je to eden izmed pomembnejših indeksov. Tisti vlagatelj, ki se zaveda, kaj inflacija je in kakšen je njen vpliv na trg, ima veliko prednost pred tistimi, ki tega ne vedo. Višja inflacija pomeni večje obrestne mere, kar po drugi strani pomeni večjo moč domače valute (Jelovčan, 2006).

5.1.2. RAVEN OBRESTNIH MER

Relacija med obrestno mero in inflacijo je bila pojasnjena zgoraj, tu pa bomo pojasnili vplive različnih obrestnih mer v različnih gospodarskih območjih. Predpostavimo dvig obrestnih mer v ZDA, v EU območju pa ostanejo nespremenjene. To pomeni, da se bo povpraševanje po finančnih instrumentih, denominiranih v USD, povečalo in zmanjšalo pri denominiranih v EUR. Vse to pa bo povzročilo padec vrednosti evra. Torej država, ki se odloči povečati obrestno mero, lahko pričakuje apreciacijo svoje valute v primerjavi s partnersko državo. Na kratek rok ima ta učinek odločilen vpliv na oblikovanje deviznega tečaja (Jelovčan, 2006).

5.1.3. IZDATKI POTROŠNIKOV

Potrošniki so tisti, ki na trgu zaradi svojih nakupnih navad ustvarjajo povpraševanje, ki pa ga morajo podjetja z zadostno proizvodnjo zadovoljiti. Podatek o izdatkih potrošnikov je objavljen enkrat mesečno. Poleg agregatnega podatka je objavljen tudi podatek brez prodaje avtomobilov. Namreč indeks o izdatkih potrošnikov vključuje prodajo potrošnih stvari, kot tudi trajnih, kjer pa imajo avtomobili največji delež. Zato se lahko zgodi, da je agregatni indeks na mesečni ravni slabši od prejšnjega, v bistvu pa je lahko boljši brez vpliva prodaje avtomobilov (Jelovčan, 2006).

5.1.4. STANJE NA TRGU DELA

Kazalci, ki opisujejo stanje na trgu dela, so stopnja brezposelnosti, mesečna sprememba števila zaposlenih (brez kmetijskega sektorja), povprečna urna postavka in povprečno število delovnih ur na teden. Z uspešno interpretacijo podatkov lahko ocenimo trend plač. Kot vsaka inflacija, lahko tudi ta pomeni višje obrestne mere in posledično močnejšo domačo valuto (Jelovčan, 2006).

6. ZLATA PRAVILA VALUTNEGA TROVANJA

Ker je vsem dobro poznano dejstvo, da večina udeležencev valutnega trgovanja izgublja svoj denar (95 %), je Paul M. King (2005) v svoji publikaciji zapisal deset pravil trgovanja.

1) JASNI CILJI

Prvo pravilo trgovanja je, da imamo jasno zastavljene cilje. Da lahko katerokoli podjetje uspe, mora imeti zastavljene cilje, ki jih poskuša doseči. Kot cilj si pri trgovanju vsak postavi, da bo zaslužil nekaj denarja. Bolj pomembno pa je, da imamo zastavljene druge cilje, ki niso povezani z denarjem. Postaviti si moramo jasne cilje, ki jih bomo lahko merili, da so dosegljivi ter dolgoročno naravnani in pa predvsem, da so pozitivne narave.

2) VZTRAJNOST IN DISCIPLINIRANOST

Za uspeh pri trgovanju je izjemnega pomena, da verjamemo v svoj trgovalni sistem. Ni pa dovolj, da vanj samo verujemo, ampak ga moramo upoštevati do zadnje pike. Poleg tega pa moramo imeti izdelan nek plan, ki se ga bomo držali takrat, ko pride do nezaželenih situacij. V primeru, ko pride do izgube, bomo lahko pogledali nazaj na ta plan in ugotovili katerih pravil se nismo držali. Tako bomo vedno vedeli, zakaj smo izgubili denar, ali zaradi slabega sistema, ali zaradi slabe discipline, ali pa kakšnega drugega dejavnika.

3) PUSTI DOBIČEK RASTI

Je eno izmed preprostejših pravil, ki pravi da tistih zares dobičkonosnih pozicij ne zapiramo prehitro, zaradi psiholoških strahov pred izgubo že zagotovljenega dobička. Prav ti največji dobički naredijo razliko ob koncu leta, saj prav zaradi njih lahko nekaj zaslužimo ali pa vsaj obdržimo naš začetni vložek.

4) MINIMIZIRAJ IZGUBO

Preden vstopimo na trg, moramo imeti vedno jasno določeno, koliko lahko tvegamo, kakšna je lahko naša največja izguba. Nikoli pa ne smemo pozicije, na kateri izgubljam denar, pustiti odprte in čakati, da se bo ta spremenila v pozitivno. Prav takšna dejanja prinašajo prevelike izgube, ki lahko izpraznijo naš račun zelo hitro. Ko pridemo do točke izgube, moramo pozicijo nemudoma zapreti.

5) NE DODAJAJ SREDSTEV NA NEGATIVNE POZICIJE

To pravilo je samo nadgradnja četrtega. Nikoli ne odpiramo novih pozicij na že negativnih in upamo na preobrat trenda, s katerim bi še pokrili izgubo in povečali dobiček. Sicer se lahko zgodi, da se bo trend res obrnil, ampak možnosti za to so tako majhne, da ni vredno tvegati naših sredstev.

6) NE TVEGAJ PREVEČ

Največja in najbolj pogubna napaka, ki jo lahko vlagatelj stori, je ta, da na eni poziciji tvega preveč sredstev. V pokru obstaja pregovor, da se tveganje vseh čipov obrestuje vedno, razen enkrat. Ta pregovor lahko uporabimo pri trgovanju. Če bomo tvegali vsa sredstva pri vsaki poziciji, ki jo bomo odprli, bomo vedno zmagali, razen enkrat, ko bomo ostali brez vsega. Naš trgovalni sistem mora imeti pravilo, da lahko z enim poslom tvegamo od 1-3 % stanja na našem trgovalnem računu.

7) TRGUJ SAMO POZITIVNO PRIČAKOVAN DONOS

Uporabljamo lahko samo sisteme, ki imajo pozitivno pričakovan donos. To pomeni, da je verjetnost dobička večja od verjetnosti izgube. Če trgujemo samo sisteme s pozitivno pričakovanim donosom, so edini faktorji, ki določajo, koliko bomo zaslužili, število pozicij, ki jih bomo odprli v enem letu, sredstva ki, ga sistemu namenimo, in pa seveda, kako disciplinirano se bomo sistema držali.

8) MINIMALNI TRGOVALNI STROŠKI

Ko izbiramo posrednika, moramo biti pozorni tudi na transakcijske stroške, ki so prisotni pri vsakem poslu, kot tudi pri pologu in pa dvigu denarja. Pozorni moramo biti, da je nakupno prodajni trgovalni razpon čim manjši. Ker pa je danes konkurenca posrednikov zelo velika, so razlike v stroških zelo majhne, večje razlike pa so v delovanju samega sistema.

9) PODUČENOST

Za uspešno trgovanje na najvišjem nivoju je pomembno, da smo dobro podučeni. To sicer ne pomeni imeti diplome ugledne univerze, saj trga ne zanima, kje si študiral. Biti podučen pomeni, da si naredil številne raziskave, testiral svoj trgovalni sistem in da veš, zakaj deluje, zakaj je deloval in zakaj bo deloval. Pomeni, da razumemo zastavljene cilje in kako jih bomo s trgovanjem dosegli. Pomeni razumevanje samega trga in instrumentov, ki jih uporabljamo. Da to dosežemo, je potrebno veliko trdega dela.

10) TRGUJ Z DENARJEM, KI GA NE POTREBUJEŠ

Nikoli ne trguj z denarjem, ki ga potrebuješ za plačevanje položnic in za golo preživetje. Kajti z mišljenjem, da moraš vsak mesec zaslužiti »x« denarja, samo zato, da lahko poplačaš položnice, pozabiš na vso disciplino in na vsa zgoraj napisana pravila. Trgujemo samo s tistim denarjem, ki ga lahko izgubimo in zaradi tega ne bo trpelo naše osebno življenje.

7. PRIMER POSLA NA VALUTNEM TRGU

Za predstavitev posla na valutnem trgu si bomo pomagali z dvema načinoma trgovanja. Prvi in obenem veliko primernejši način trgovanja za začetnike je *swing* trgovanje. Drugi način pa bo dnevno trgovanje (*Day trading*). Ta način je namenjen že bolj izkušenim vlagateljem.

TradingMarkets (2014) opredeli dnevno trgovanje kot trgovanje za profesionalce. Primerja ga z Wall Streetom, kjer imajo vlagatelji na voljo ogromno dragih analiz in več sob s še dražjimi računalniki. Z dnevnim trgovanjem profesionalci lahko zaslužijo ogromne vsote denarja, medtem ko povprečen investitor v svetu dnevnega trgovanja le težko ustvarja reden dobiček.

Swing trgovanje TradingMarkets (2014) opredeli kot trgovanje, ki je idealno za samostojne vlagatelje, saj za razliko od dnevnega trgovanja ni potrebno sedeti za računalnikom po cele dneve in ne zahteva veliko opravljenih poslov. *Swing* vlagatelji trgujejo samo ob zelo dobrih pogojih, nekaj minut dnevno in samo nekajkrat tedensko. Ves preostali čas, ko ne trgujejo, pa samo čakajo na naslednjo idealno priložnost.

Trgovalni račun imamo odprt pri borznoposredniški hiši FXCM. Uporabljali bomo trgovalno platformo MarketScope 2.0. Za odprtje trgovalnega računa potrebujemo samo 50 ameriških dolarjev. Trgujemo z mikro loti. Depozit pa je tudi naš edini strošek pri odpiranju računa. Hkrati imamo lahko odprtih kar pet računov, po predhodnem dogovoru s hišo pa lahko tudi več. Za prikaz primera bomo uporabljali račun z virtualnim denarjem v višini 50 000 €.

7.1. SWING NAČIN

Indikatorjev pri tem načinu ne bomo uporabljali. Pomagali si bomo samo z vzorci, ki nakazujejo preobrat trenda in z vzorci japonskih svečnikov. Pri japonskih svečnikih bomo pozorni predvsem na vzorec kladiva pri padajočem trendu in na vzorec zvezdnega utrinka pri naraščajočem trendu. Poskušali se bomo držati tudi nepisanega pravila oziroma trgovanja s trendom. Časovna enota, ki jo bomo uporabili, je en dan, kar pomeni da ena japonska svečka predstavlja en dan. (24 ur)

Pri valutnem paru EUR/USD smo zasledili daljši padajoči trend (rdeča puščica). Nato je temu trendu sledil srednjeročni naraščajoči trend (črna puščica). Sledila je cena, ki je valutni par ni moral prebiti, se od nje za krajši čas odbil in se kasneje k njej ponovno vrnil. Ta točka je na sliki 29 vodoravno območje odpora pri ceni 1,3200. Prav zaradi okroglega tečaja pa so naše možnosti za uspešen posel poskočile. Ta vzorec imenujemo dvojni vrh. Prav pri območju odpora lahko opazimo tudi vzorec kladiva. Za vstop v posel smo se odločili zaradi naslednjih dejavnikov:

1. vstop na kratko z dolgoročnim padajočim trendom,
2. vzorec dvojnega vrha, ki nakazuje preobrat srednjeročnega naraščajočega trenda,
3. vzorec japonskega svečnika kladiva, ki prav tako nakazuje preobrat srednjeročnega naraščajočega trenda,
4. okrogla cena 1,3200 območje odpora.



Slika 32: Primer posla (Lasten prikaz)

Sedaj moramo določiti samo še točko, pri kateri bomo v posel vstopili, točko, pri kateri bomo izstopili, in pa točko, kjer bomo posle v primeru izgube zaprli (Slika 30).

V posel bomo vstopili pri ceni 1,31520 (črna črta), ki se nahaja pod japonskim svečnikom kladiva. S tem, ko bo tečaj padel pod svečnik kladiva bomo dobili neko potrditev, da je srednjeročnega trenda res konec in da lahko pričakujemo znaten padec tečaja. Dobiček bomo pobrali pri ceni 1,30000, (zeleni črta). To točko smo si izbrali, ker je ta točka tudi območje podpore in si ne želimo povečati našega tveganja z možnostjo preobrata navzgor. V primeru dobičkonosnega posla bomo zaslužili 152 PIP. Zato si bomo v primeru negativnega posla izbrali tveganje 152 PIP. Tako vemo, da imamo pred vstopom v posel razmerje med tveganjem in donosom 1:1. Cena, pri kateri bomo izstopili, je 1,33040 (rdeča črta).



Slika 33: Prikaz vstopa in izstopa iz posla (Lasten vir)

Vse, kar moramo narediti, je še, da izberemo pravilno vrsto naročila. Trgovalnega dne je v Sloveniji konec ob 23:00. Ob 23:01 pa se na grafu že pojavi novi japonski svečnik. Edina naša obveznost je, da smo ob tej uri prisotni pri računalniku, da bomo lahko postavili primerna naročila. Na sliki 31 vidimo primer naročila. Sami smo se odločili, da bomo za vstop izbrali limitirano naročilo pri ceni 1,31520 (rdeči kvadrat), ki bo poteklo po pretečenem enem trgovalnem dnevu (oranžen kvadrat). Za izstop iz posla v primeru izgube smo izbrali naročilo stop, brez možnosti

sledečega stopa (zelen kvadrat). Naročilo stop limit pa bomo uporabili za izstop iz posla v primeru dobička (vijoličen kvadrat). Ko smo izbrali primerna naročila, moramo določiti še, s koliko mikroloti bomo v posel vstopili. Ker imamo na našem računu sredstva v višini 50 000 €, bomo v posel vstopili z tveganjem 2 % teh sredstev. Torej, v primeru nedobičkonosnega posla se zavedamo, da bomo izgubili 1000 €, v primeru dobičkonosnega pa bomo zaradi našega razmerja med tveganjem in donosom 1:1 zaslužili 1000 €. Število mikrolotov vnesemo v modri okvir.

Ko smo izpolnili vsa polja, se lahko mirne vesti odpravimo k opravljanju vsakodnevnih obveznosti, saj smo izbrali take vrste naročil, ki se izvršijo sama, brez našega posredovanja. Naslednji trgovalni dan ob 23:00 pa zopet preverimo, če kateri izmed valutnih parov ustrezen za trgovanje in postopek ponovimo.

Create Entry Order

Account: 00281918 OK

Symbol: EUR/USD Cancel

Sell/Buy: ☒ Sell ☐ Buy Advanced<<

Amount(K): 110 Chart>>

Per Pip: 6,61 Usd Mr: 550,00

Rate: 1,31520

Time In Force: DAY

☒ Stop:
Rate: 1,33040 >1,31543 -149,7
Trailing: None 0

☒ Limit:
Rate: 1,30000 <1,31520 152,0

Profit/Loss
Stop Loss: -1.004,76 @ 1,33040
Limit Profit: 1.004,76 @ 1,30000

☐ In pips

Slika 34: Primer naročila za vstop v posel (Lasten vir)

Ko smo naročilo oddali, nam preostane le še spremljanje valutnega para.



Slika 35: Prikaz posla (Lasten vir)

Na sliki 32 lahko vidimo, da je naš posel po sedmem dnevu trgovanja prišel do našega zastavljenega cilja. Posel smo tako zaključili z dobičkom. Vidimo pa lahko tudi, da se je padajoči trend nato nadaljeval dalje.

Na sliki 33 lahko vidimo rezultate našega posla. Posel se je izvršil po ceni 1,31515, izstopili pa smo pri ceni 1,3000. Pri tem smo naredili 151,5 PIP dobička oziroma 1 000,19 €, kar znaša 2,00038 % naših sredstev.

CLOSED TRADE LIST							
Ticket #	Symbol	Volume	Sold	Bought	Gross P/L	Net P/L	Condition
46870583	EUR/USD	110,000	1.31515	1.30000	1.000,19	1.000,19	Mkt C
Total:					1.000,19	1.000,19	
Posted at statement period of time:					1.000,19		

Slika 36: Rezultati našega posla (Lasten vir)

7.2. DNEVNO TRGOVANJE (*DAY TRADING*)

Pri dnevnem trgovanju bo časovna enota enega japonskega svečnika pet minut. Uporabili bomo tudi sledilni indikator drseče povprečje in indeks relativne moči RSI.

Požun (2007) pove, da so drseča povprečja izračunana kot aritmetična sredina preteklih vrednosti tečajev. Štirinajstdnevno povprečje izračunamo tako, da seštejemo končne cene zadnjih štirinajst dni in jih nato delimo s štirinajst. Za naslednje povprečje pa vračunamo novo končno ceno, tisto izpred štirinajstih dni pa izpustimo. Zato povprečje »drsi«. Je pa to eden izmed najbolj popularnih podatkov in ga je enostavno uporabljati.

Med slabosti drsečih povprečij Požun (2007) prišteva upoštevanje le obdobja zadnjih »n« podatkov, ostali podatki pa postanejo nepomembni. Med druge slabost uvršča dejstvo, da drseča povprečja dajejo enak pomen kateremukoli podatku iz zadnjih »n« obdobj.

Danes uporabljamo dve vrsti drsečih povprečij (Požun 2007):

- enostavno drsečo sredino (*SMA - Simple Moving Average*),
- eksponentno drsečo sredino (*EMA - Exponential Moving Average*).

Edina razlika med njima je ta, da druga daje večjo težo na zadnje cene.

Indeks relativne moči RSI je prav tako zelo priljubljeno orodje. To je oscilator, ki meri hitrost in gibanje cene. Niha med 0 in 100. Običajno je narisano med 30 in 70. Ko je RSI pod 30, trg razumemo za podcenjenega (*oversold*) in pa nasprotno precenjenega (*overbought*), ko je na 70, kar pomeni, da lahko pričakujemo padec v ceni. (Infinite-prosperity, 2014)

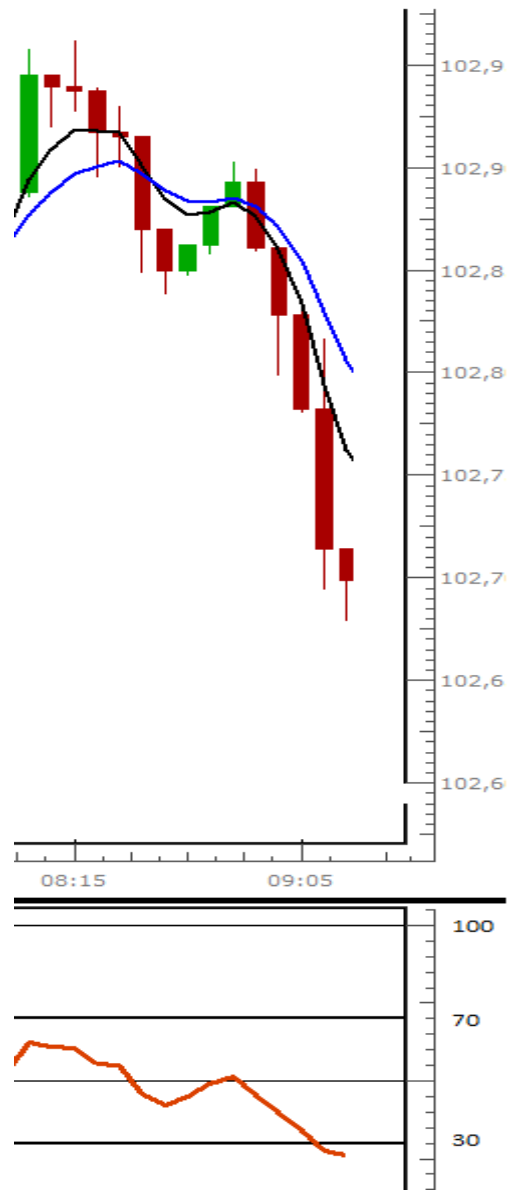
Za nakup para USD/JPY se bomo odločili takrat, ko bodo izpolnjeni naslednji pogoji:

1. drseče povprečje EMA 5 je nad drsečim povprečjem EMA 10,
2. RSI je pod 30.

Za prodajo pa se bomo odločili takrat, ko bodo izpolnjeni naslednji pogoji:

1. Drseče povprečje EMA 5 je pod drsečim povprečjem EMA 10,
2. RSI je nad 70.

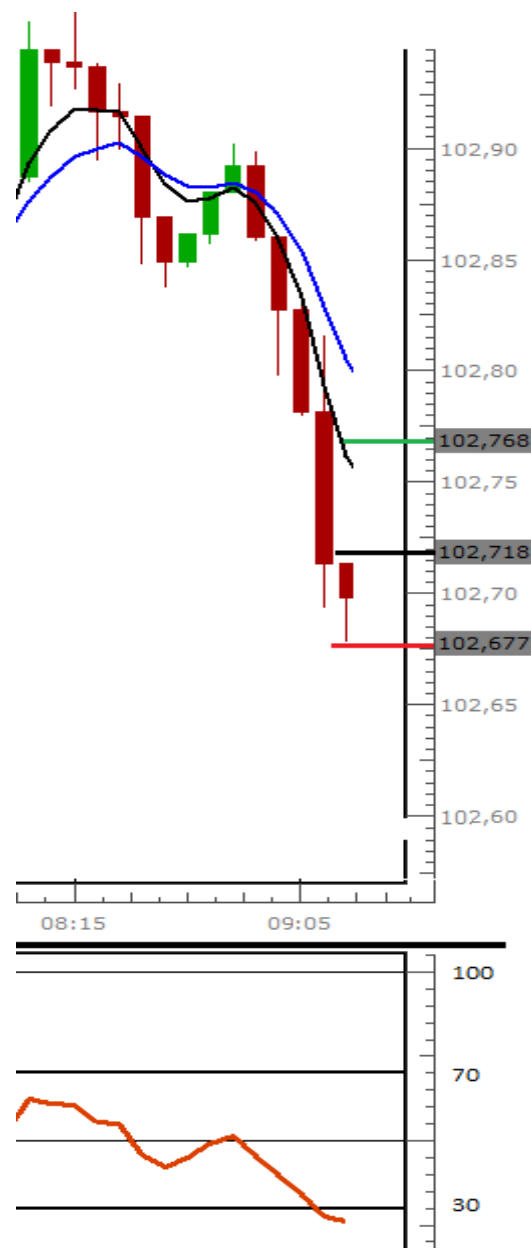
Na spodnji sliki 34 vidimo primer vseh izpolnjenih pogojev. Ker je EMA 5 (modra črta) nad EMA 10 (črna črta), dobimo potrditev, da je v igri kratkoročni padajoči trend in da lahko pričakujemo manjši preobrat s tem, ko je RSI pod 30.



Slika 37: Izpolnjeni pogoji za vstop v posel (Lasten prikaz)

Sedaj pa moramo določiti, pri kateri točki bomo v posel vstopili in pri kateri izstopili. Imeti pa moramo tudi ceno, pri kateri bomo iz posla izstopili v primeru, da je naša napoved napačna.

V posel bomo vstopili pri ceni 102,718 (črna črta), ki je tik nad vrhom japonskega svečnika. To točko smo si izbrali zato, ker, ko bo šla cena preko te točke, dobimo potrditev, da je preobrat res možen. Za izstop iz posla smo se odločili pri ceni 102,677 (rdeča črta). Ta točka pa je tik pod prejšnjim japonskim svečnikom. S tem, ko bo šla cena preko te točke, bomo izgubili skoraj vse možnosti krajšega preobrata v trendu. Dobiček bomo pobrali pri ceni 102,768 (zelena črta). Za to točko smo se odločili zato, da imamo razmerje tveganje proti donosu večje od 1:1. To pa zato, ker je napoved smeri gibanja valute na tako majhnem časovnem intervalu izredno zahtevna naloga.



Slika 38: Prikaz točke vstopa in izstop v posel (Lasten vir)

Slika 35 prikazuje vrste naročil, za katere smo se odločili. Tako kot pri *swing* načinu trgovanja, smo se tudi tu odločili, da bomo za vstop izbrali limitirano naročilo (rdeč kvadrat), ki bo preteklo po dveh pretečenih časovnih enotah (10 minut). Iz posla bomo izstopili samodejno z naročilom stop, brez možnosti sledečega stopa (zeleni kvadrat). Naročilo stop limit pa bomo uporabili za izstop iz posla v primeru dobička (vijoličen kvadrat). Izbrati moramo še število mikrolotov, s katerimi bomo šli v posel. Ker je dnevno trgovanje veliko bolj stresno in tvegano od *swing* trgovanja, bomo tu tvegali samo 0.25 % naših razpoložljivih sredstev. Zato za ta posel namenimo 103 mikrolote (moder kvadrat), s tem pa vemo, da v primeru napačne napovedi izgubimo 24,95 €. V primeru dobička bomo zaslužili 36,51 €, oziroma, izraženo v obliki razmerja med tveganjem in donosom, 1:46.

Create Entry Order

Account: 00281918

Symbol: USD/JPY

Sell/Buy: ☐ Sell ☒ Buy

Amount(K): 103

Per Pip: 6,04 Usd Mr: 412,00

Rate: 102,718

Time In Force: GTC

☒ Stop:

Rate: 102,677 <102,696 -2,0

Trailing: None 0

☒ Limit:

Rate: 102,778 >102,718 6,0

Profit/Loss

Stop Loss: -24,95 @ 102,677

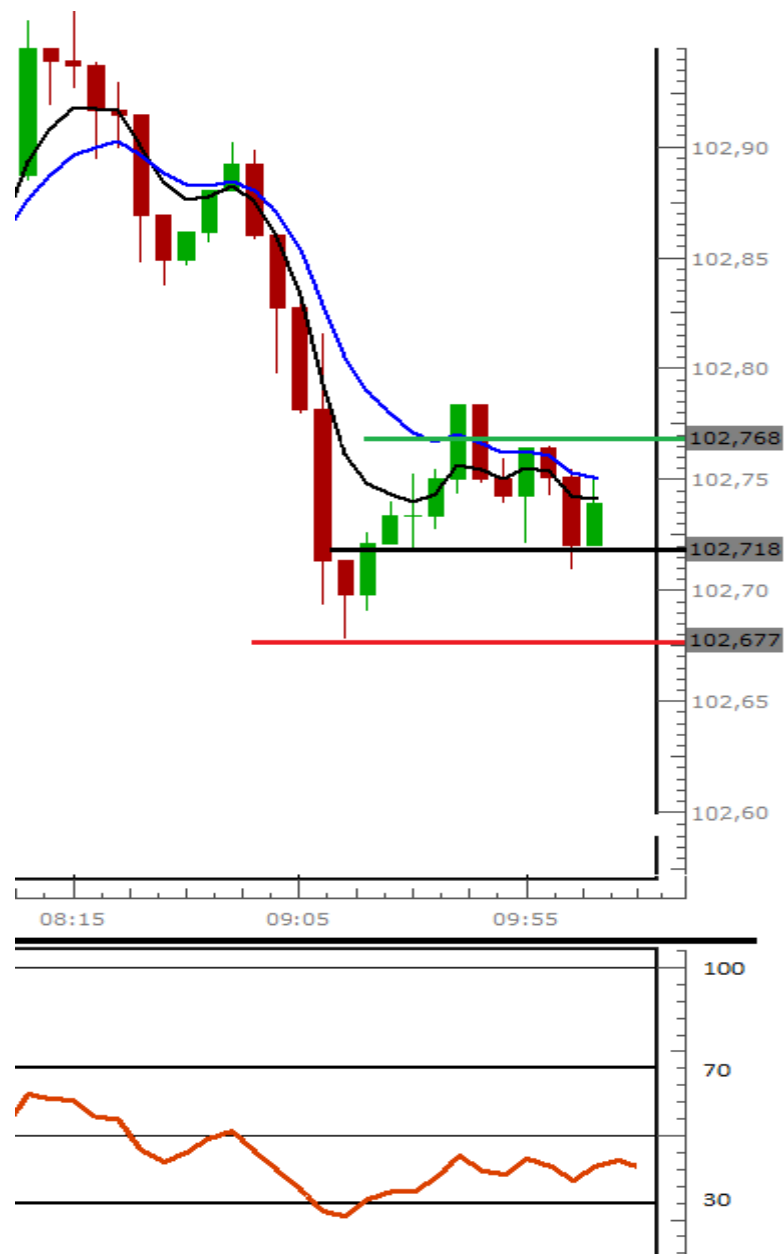
Limit Profit: 36,51 @ 102,778

☐ In pips

OK Cancel Advanced<< Chart>>

Slika 39: Prikaz naročila za vstop v posel (Lasten prikaz)

Na spodnji sliki 36 vidimo, kako je valutni par USD/JPY šel v smer naše napovedi. Po pretečenih 25 minutah smo posel zaprli z dobičkom. Nato je trg nadaljeval v stranskem trendu.



Slika 40: Prikaz končane posla (Lasten vir)

Na sliki 37 vidimo rezultate našega posla. V posel smo vstopili pri ceni 102,721, izstopili pa smo pri 102,721 in pri tem naredili 4,9 PIP dobička oziroma 29,86 €. Opazimo lahko tudi slabšo izvršitev, saj se vstopna in izstopna cena razlikujeta od tiste na naročilu.

CLOSED TRADE LIST							
Ticket #	Symbol	Volume	Sold	Bought	Gross P/L	Net P/L	Condition
46881521	USD/JPY	103,000	102.770	102.721	29,86	29,86	Mkt C
Total:					29,86	29,86	
Posted at statement period of time:					29,86		

Slika 41: Rezultati posla (Lasten prikaz)

8. ZAKLJUČEK

V diplomski nalogi smo spoznali, kaj je valutni trg in kaj valutno trgovanje. Predstavili smo tiste lastnosti, ki danes na trg privabijo vse več začetnikov, željnih večjega zaslužka z majhnim vložkom. Ker pa je trgovanje na trenutno največjem finančnem trgu vse prej kot enostavno, jih veliko izgublja svoj denar. Za uspešno sodelovanje poleg najboljših je potrebno prebrati veliko literature. Prebiranje literature pa nam še ne zagotavlja uspeha. Pomembna je tudi praksa. Kajti takrat, ko trgujemo, se predajamo čustvom in s tem lahko tudi nepravilnim odločitvam. Zato je pomembno, da imamo strategijo in trgovalni plan, za katerega verjamemo, da deluje in ki se ga moramo čim bolj dosledno držati. Da pa pridemo do prepotrebne prakse, brez tega, da bi že izgubili nekaj svojih sredstev, nam danes slovenski in tuji ponudniki ponujajo možnost trgovanja na demo računu, oziroma z virtualnim denarjem.

Predstavili smo tudi dve analizi, s pomočjo katerih vlagatelji poskušajo napovedati smer menjalnega tečaja. Nikjer ni zapisano, katera analiza prinaša boljše rezultate, zato se morajo vlagatelji sami odločiti, katero bodo uporabljali. Največ možnosti za uspeh prinaša uporaba obeh analiz hkrati, saj tako zajamemo celotno globalno dogajanje. Pri prebiranju literature smo ugotovili, da povprečni udeleženci le s težavo pridejo do bolj pomembnih podatkov dovolj hitro. Sami smo v empiričnem delu uporabljali samo tehnično analizo, saj smo mnenja, da je za začetnike veliko lažja in hitreje razumljiva.

Velik del pri tehnični analizi pa odigrajo tehnični indikatorji. Danes je na voljo toliko indikatorjev, da je praktično nemogoče, da bi poznali čisto vsakega. V primeru, da še vedno ne najdemo nam ustreznega, se lahko odločimo, da bomo tega z nekaj računalniškega znanja sprogramirali kar sami.

V praktičnem delu smo predstavili dva načina trgovanja. Oba posla smo izvedli preko tuje borznoposredniške hiše FXCM na njeni platformi MarketScope 2.0. Zanje smo se odločili zaradi majhnih stroškov pri nakupno prodajnem razponu in ker za začetek trgovanja s pravim denarjem omogočajo minimalni polog v višini 50 dolarjev. *Swing* način nam dopušča malo bolj odprte roke pri sprejemanju odločitev. Pri dnevnem trgovanju pa smo imeli natančno opredeljene pogoje, pri katerih se bomo za vstop v posel odločili. V obeh primerih smo posel zaključili z majhnim dobičkom. Zavedati pa se moramo, da nam držanje pravil še ne zagotavlja uspeha, kajti nobena trgovalna strategija nam ne prinaša samo dobičkonosnih poslov.

Da bi posamezniki na valutnem trgu preživel in obdržai svoja sredstva, mora stremeti k trgovanju na dolgi rok. To pomeni, da stremi k tistim poslom, ki zagotavljajo majne dobičke, ampak te večkrat. Kajti zaradi enega samega posla z dobičkom še ne bomo obogateli.

Valutni trg zaradi svoje likvidnosti in same velikosti lahko predstavlja naložbeno možnost. Če se posameznik čuti dovolj poučenega in dovolj discipliniranega za sodelovanje na trgu, lahko del tistega denarja, ki ga ne potrebuje za preživetje in ki ne odloča o njegovem obstoju, nameni za valutno trgovanje in trguje sam. Če pa misli, da za to ni dovolj kvalificiran ali samodiscipliniran ali da mu primanjkuje

časa za trgovanje, ima pa nekaj prihrankov, lahko svoja sredstva vloži v upravljanje v investicijske sklade, ki bodo s svojim usposobljenim kolektivom poskrbeli za rast premoženja.

S trgovanjem na valutnem trgu se da zelo lepo zaslužiti in tudi obogateti, vendar le s trdim delom ter veliko mero samodiscipline.

LITERATURA

1. Butcher Kel (2011) *Forex Made Simple: A Beginner's Guide to Foreign Exchange Success*, Published by Wrightbooks an imprint of John Wiley and Sons, Australia.
2. Cheng Grace (2007) *7 Winning strategies for Trading Forex*, Published by Harriman House Ltd, Great Britain.
3. Clance (2013) *The Forex Gamer - Master the Technical Trading Knowledge to Win the Game of Forex*, Published by Clance.
4. Davidson Chidebere Okoko & Chidozie Christian O (2011) *Financial Tutorial: First Aid Solutions To Money Problems*, Xlibris Corporation, United States.
5. Driver Matthew (2011) *An Introduction to Forex Trading A guide for Beginners*, Published by Wells Gray Press, Great Britain.
6. Dun & Bradstreet (2007) *Foreign Exchange Market*, Published by Tata McGraw-Hill Publishing Company Limited. New Delhi.
7. Đaković, M. (2004) *Japonski svečniki kot metoda tehnične analize*, diplomsko delo, Maribor: Univerza v Mariboru, Ekonomsko - poslovna fakulteta.
8. Furlan M. (2010) *Valutno trgovanje kot naložba v času svetovne gospodarske krize*, diplomsko delo, Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za management Koper.
9. Jamšek, A. (2010) *Trgovanje na valutnem trgu - FOREX*, diplomsko delo, Zdole: GEA College, Fakulteta za podjetništvo.
10. Jelovčan M. (2006) *Valutni trg kot naložbena priložnost malega vlagatelja*, diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
11. King Paul M. (2005) *10 Golden rules of trading*, PMKing Trading LLC, Seymour, Middlebury.
12. Kritzer Adam (2012) *Forex for Beginners: A Comprehensive Guide to Profiting from the Global Currency Markets*, publisher: Paul Manning.
13. Michael D. Archer, James Lauren Bickford (2005). *Getting Started in Currency Trading*, Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
14. Murphy John (1999) *Technical analysis of the financial markets*, New York Institute of Finance, Paramus, New York.
15. Palmquist Steve (2008) *Money-Making Candlestick Patterns*, Published by John Wiley & sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
16. Rockefeller Barbara (2011) *Technical Analysis For Dummies*, 2nd Edition, Published by John Wiley & sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
17. Stevens Leight (2002) *Essential Technical Analysis*, Published by John Wiley & sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
18. Strašek S. in Jagrič T. (2008) *Borzni trgi*, Ekonomsko - poslovna fakulteta, Inštitut za ekonomsko diagnozo in prognozo.
19. THOREX Investment Solutions (2013). *Priročnik o FOREXU*.
20. Wachtel Cliff (2012) *The Sensible Guide to Forex*, Published by John Wiley & sons, Inc., Hoboken, New Jersey.

VIRI

1. Agencija za trg z vrednostnimi papirji (2010) <http://www.a-tvp.si/documents/forex.pdf> (20.1.2014)
2. Alta, Osnove trgovanja, temeljna analiza: http://www.alta.si/Osnove_trgovanja/Temeljna_analiza (24. 2. 2014)
3. BabyPips - brezplačna šola valutnega trgovanja <http://www.babypips.com/tools/forex-brokers-guide/> (11. 1. 2014)
4. Borznoposredniški ponudnik: <http://www.hpccorp.com/detail.php?id=43> (28. 12. 2013)
5. Finančni slovar investopedia: <http://www.investopedia.com/walkthrough/forex/beginner/level2/market-participants.aspx> (26. 12. 2013)
6. Fogle, The Art of Japanese Candlestick Charting: <http://www.optionsuniversity.com/CandlestickSecrets/Book/candlesticksecrets.pdf> (24. 2. 2014)
7. Forex je največji trg na svetu: <http://forex-trgovanje.blogspot.com/> (28. 12. 2013)
8. ForexFactory, ekonomski koledar: <http://www.forexfactory.com/calendar.php> (24.2.2014)
9. FX Lider, Temeljna analiza: <http://www.fxlider.com/si/izobrazevanje/FundamentalAnalysis/> (24. 2. 2014)
10. FXCM, pogoji za odprtje trgovalnega računa: <http://www.fxcm.co.uk/support/faq/opening-an-account/> (9. 3. 2014)
11. Gomboc, R (2009) Tehnična analiza: Podpore in odpori: <http://www.dnevnik.si/poslovni/novice/1042243229> (23. 2. 2014)
12. Infinite-prosperity, Razlaga RSI: <http://www.finance.si/187104/%C5%A0ola-tehni%C4%8Dne-analize-Drse%C4%8De-sredine> (12. 3. 2014)
13. James B. Stanley, Profit in Falling Markets (Short-Selling Basics): http://www.dailyfx.com/forex/education/trading_tips/trend_of_the_day/2012/02/07/Short_Sell_Basics.html (11. 3. 2014)
14. Lakhani, J. Support & Resistance, <http://www.4xmentor.net/school/Support%20and%20Resistance.pdf> (23. 2. 2014)
15. Maljkovič N., Povečajte donosnost portfelja s pravilno uporabo naročil: <http://www.finance.si/172265> (11. 3. 2014)
16. Požun, N. (2007) Šola tehnične analize: <http://www.finance.si/172889/%C5%A0ola-tehni%C4%8Dne-analize-Nara%C5%A1%C4%8Dajo%C4%8Di-in-padajo%C4%8Di-trend> (1. 2. 2014)
17. Požun, N. Šola tehnične analize: Drseče sredine: <http://www.finance.si/187104/%C5%A0ola-tehni%C4%8Dne-analize-Drse%C4%8De-sredine> (12. 3. 2014)
18. Prednosti valutnega trgovanja: <http://www.cityindex.co.uk/forex-trading/features-of-forex-trading.aspx> (23. 12. 2013)
19. Primerjava brokerjev <http://www.findyourfx.com/education.php?article=129/2012/07/01/Major-Currency-Pairs-in-the-Forex-world> (10. 1. 2014)
20. Primerjava Forex ponudnikov <http://forex.findthebest.com/> (20. 1. 2014)

21. Slovenska agencija za trg vrednostnih papirjev, Notifikacije osev in prospektov iz drugih držav članic EU: <http://www.atvp.si/Default.aspx?id=145> (11. 3. 2014)
22. Šola forex trgovanja: <http://infinite-prosperity.com/lessons/introduction#What%20is%20Foreign%20Exchange?> (28. 12. 2013)
23. TradingMarkets, razlaga »swing« trgovanja in »day« trgovanja: http://www.tradingmarkets.com/recent/what_is_swing_trading_-_1578116.html (9. 3. 2014)
24. Uroš B., Kdo nam na valutnem trgu stoji nasproti: <http://www.financnitrgi.com/trgovanje/kdo-nam-na-valutnem-trgu-stoji-nasproti> (11. 3. 2014)
25. Vodnik za vlagatelje: <http://www.investorguide.com/article/11845/what-are-currency-pairs-and-the-basics-of-currency-trading-igu> (28. 12. 2013)

KAZALO SLIK

Slika 1: Primerjava povprečnega dnevnega prometa	3
Slika 2: Primerjava s borznim trgom	6
Slika 3: Valutni križ AUD/USD	9
Slika 4: Šest najbolj aktivno trgovanih valutnih parov	10
Slika 5: Nakupno prodajni razpon nekaterih valutnih parov (.....	10
Slika 6: Platforma MarketScope 2.0	12
Slika 7: Prikaz primerjave ponudnikov	13
Slika 8: Karakteristike japonskega svečnika	17
Slika 9: Graf z japonskimi svečniki	18
Slika 10: Kladivo in obešenec	18
Slika 11: Zvezdni utrinek in obrnjeno kladivo	19
Slika 12: Medvedji vzorec požiranja	19
Slika 13: Bikovski vzorec požiranja	20
Slika 14: Doji	20
Slika 15: Karakteristike »palice«	20
Slika 16: Primer paličnega / OHLC grafa	21
Slika 17: Primer linijskega grafa	21
Slika 18: Primer območja podpore	22
Slika 19: Primer območje odpora (.....	23
Slika 20: Primer trendov glede na čas trajanja	24
Slika 21: Primer naraščajočega trenda	25
Slika 22: Primer padajočega trenda	26
Slika 23: Primer stranskega trenda	26
Slika 24: Prikaz vzorca simetričnega vzorca	27
Slika 25: Prikaz vzorca naraščajočega trikotnika	28
Slika 26: Prikaz vzorca padajočega trikotnika	28
Slika 27: Primer dvojnega vrha	28
Slika 28: Primer dvojnega dna	29
Slika 29: Primer vzorca glave in ramena	29
Slika 30: Primer obrnjene glave in ramena	29
Slika 31: Primer ekonomskega koledarja	32
Slika 32: Primer posla	38
Slika 33: Prikaz vstopa in izstopa iz posla	39
Slika 34: Primer naročila za vstop v posel	40
Slika 35: Prikaz posla	41
Slika 36: Rezultati našega posla	41
Slika 37: Izpolnjeni pogoji za vstop v posel	43
Slika 38: Prikaz točke vstopa in izstop v posel	44
Slika 39: Prikaz naročila za vstop v posel	45
Slika 40: Prikaz končanega posla	46
Slika 41: Rezultati posla	47